

9 december

Debatter m. m.

Torsdagen den 9 december

	Sid.
Svar på interpellation av herr Nilsson, Ferdinand, ang. stängningstider för den mindre butikshandeln, m. m.	3
Försäljningen av statens järnvägars banvaktsstugor m. m.	6
Höjning av vissa postavgifter	7
Om inrättande av pensionärscentraler	15
Den psykoteraeutiska vården	17
Om nyttiggörande av avfallsprodukter	23
Ogifta ungdomars bostadsförhållanden	25
Igångsättningstillstånd för byggnadsarbete	30
Bostadsbebyggelsen på landsbygden	36
Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom	39
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Schött ang. projekteringen av Ölandsbron	44
av herr Peterson, Eric Gustaf, ang. radioförbindelser å SJ:s tåg	44

Samtliga avgjorda ärenden

Torsdagen den 9 december

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 175, om utställning av riksregalierna m. m.	5
— nr 176, om förbättring av pensions- och socialförsäkringsskyddet för svenskar i internationell tjänst	5
— nr 177, ang. försäljningen av statens järnvägars banvaktsstugor m. m.	6
Bevillningsutskottets betänkande nr 50, ang. ändring i taxeringsförordningen m. m.	7
— nr 52, om upphävande av förordningen angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran	7
— nr 53, ang. höjning av postpaketportot m. m.	7
— nr 54, ang. avtal med Brasilien för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet	14
— nr 55, ang. ändrad lydelse av 2 § förordningen om automobilskatt	14
Bankoutskottets utlåtande nr 57, om pension åt fil. lic. Al Vanner	15
— nr 58, om uppförande av ett statligt järn- och stålverk i Mellansverige	15
Andra lagutskottets utlåtande nr 79, ang. ändrad lydelse av 15 kap. 2 § och 18 kap. 13 § lagen om allmän försäkring	15
— memorial nr 80, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut rörande gudstjänst och korum i militärtjänst	15
Tredje lagutskottets utlåtande nr 30, ang. ändring i byggnadslagen	15
— nr 31, ang. ändrad lydelse av 16 kap. 13 § brottsbalken m. m.	15
— memorial nr 32, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut rörande jakten på sjöfågel vid Bottenviken och Östersjökusten	15
Jordbruksutskottets utlåtande nr 29, ang. avtal om inrättande och drift av ett forsknings- och ett serviceorgan på vatten- och luftvårdsområdet	15
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 51, om inrättande av pensionärscentraler	15
— nr 52, ang. den psyko-terapeutiska vården	17
— nr 53, om nyttiggörande av avfallsprodukter och om utredning rörande en rationell användning av avfallsämnen	23
— nr 54, ang. ungdomens bostadsfråga och angående ogifta ungdomars bostadsförhållanden	25
Första lagutskottets utlåtande nr 40, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus	30
Tredje lagutskottets utlåtande nr 33, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete	30
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 55, ang. bostadsbebyggelsen på landsbygden	36
— nr 56, om statligt stöd till vård i enskilt hem av kriminell och asocial ungdom, m. m.	39

Torsdagen den 9 december

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 3 in-
nevarande månad.

Ang. stängningstider för den mindre butikshandeln, m. m.

Herr statsrådet LUNDKVIST, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Ferdinand Nilssons* interpellation angående stängningstider för den mindre butikshandeln, m. m., erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har frågat inrikesministern om denne när han tar ställning till affärstidsutredningens betänkande »Affärstiderna» med förslag till affärstidslag (SOU 1965:38 och 39) kommer att beakta värdet för allmänheten från servicesynpunkt av att lagen inte försvårar för den mindre butikshandeln, specialaffärerna och i allmänhet s. k. närbutiker att bestå i konkurrensen med stora företagen. Vidare har interpellanten frågat om inrikesministern i detta sammanhang vill överväga lämpligheten av att butiker som sköts i huvudsak med hjälp av egna familjemedlemmar får hållas öppna, oberoende av i övrigt gällande regler om butikstängningstider, i den utsträckning innehavaren finner lämpligt och möjligt. Enligt fastställd fördelning av ärendena inom inrikesdepartementet ankommer det på mig att besvara interpellationen.

Den första frågan gäller affärstidslagstiftningens betydelse för möjligheterna att tillgodose allmänhetens servicebehov genom specialaffärer och s. k. närbutiker. Affärstidsutredningen har ägnat denna fråga betydande upp-

märksamhet. Därvid har utredningen bl. a. framhållit att utvecklingsmöjligheterna för närbutikerna — kiosker och andra mindre dagligvaruaffärer — inte bör försvåras till förfång för konsumenternas behov att bevämt kunna köpa olika slag av sådana varor som det ter sig naturligt att handla i närheten av hemmet eller där man tillfälligt råkar befinna sig. Utredningen lägger fram förslag till en ny affärstidslag där nämnda försäljningsställen lämnats utanför affärstidsregleringen. Den föreslagna lagstiftningen innebär även för detaljhandeln i övrigt ett friare system för regleringen av affärstiderna än det som tillämpas f. n. Enligt utredningen får erfarenheterna av ett sådant system avgöra om man i en framtid bör avstå från en lagfäst reglering av affärstiderna.

Remissbehandlingen av betänkandet är nyss avslutad. I remissyttrandena redovisas skilda uppfattningar i flera frågor. Även i huvudfrågan, om affärstiden över huvud taget bör regleras i lag, är meningarna i hög grad delade. Det är inte möjligt att nu närmare gå in på de frågor som ställs i interpellationen, utan dessa får prövas i samband med att Kungl. Maj:t tar ställning till betänkandet i dess helhet. Jag räknar med att detta kommer att ske så snart att proposition i ämnet skall kunna föreläggas nästa års riksdag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få till statsrådet Lundkvist framföra ett tack för att han har besvarat interpellationen, liksom jag också vill tacka honom för hans älskvärdhet att i går kväll låta mig ta del av det rikhaltiga remissmaterial som här förekommer. Det var

Ang. stängningstider för den mindre butikshandeln, m. m.

synnerligen älskvärt och tillmötesgående.

Det är något spännande över frågesystemet, antingen det gäller en interpellation eller en enkel fråga. Man frågar statsministern och får svar av försvarsministern, man frågar kommunikationsministern och får svar av handelsministern, man frågar inrikesministern och får svar av statsrådet Lundkvist — det är inte bara mitt öde. Vi har litet svårt att följa med i svängarna, men i en stark regerings arbetsrytm ingår väl växlingar i arbetsfördelningen.

Jag ber så att få anknyta några reflexioner till vad statsrådet har anfört.

Jag vill till att börja med säga, att jag för min del aldrig räknade med att han nu skulle göra det ställningstagande, som han eventuellt kommer att göra fram på vårsidan när han skriver en proposition, utan jag har frågat blygsammare, om han vill *överväga* att tänka på familjeföretagen. Jag frågade om han ville beakta värdet ur servicesynpunkt av att lagen inte får en avfattning som försvårar läget för de mindre butikerna, specialaffärerna och närbutikerna. Jag har av interpellationssvaret fått intrycket att han avser att beakta detta senare krav. Det stämmer också med vad jag fick läsa i remissutlåtandena, där det visade sig att konsumentrepresentanterna i rätt stor utsträckning är på det klara med värdet av att det finns god tillgång till butiker och friare rätt att ha butiker öppna.

Remissvaren ger däremot vid handen att affärsföretagarnas inställning är litet mer nyanserad, och det var den saken jag tänkte på när jag framställde interpellationen. Jag konstaterade att förhållandena är olika för ett stort affärsföretag, som vid förlängt butiksöppethållande får betala väsentliga övertidsersättningar, och för en affär som kan skötas väsentligen av familjemedlemmar och således har öppet när det passar och stänger när man ser att det inte är någon idé att hålla öppet.

Det var därför, herr statsråd, som jag nyanserade problematiken så till vida att jag frågade beträffande familjeföretagen. Jag blir inte riktigt tillfredsställd om man då hänvisar till de tider, då exempelvis Pressbyråns kiosker får ha öppet. Pressbyrån är ett storföretag av helt annan art än de företag jag syftar på. Också inom kioskhandeln förekommer det i viss utsträckning kedjor.

Det pågår en butiksdöd i stor omfattning. Jag har med hjälp av den utredning som inrikesministern tillsatt erinrat om att vi enbart under år 1963 blev av med 1 800 butiker. Samtidigt kom det till 200 nya, men nettominskningen blev 1 600. Jag har konstaterat att man räknar med att under perioden 1964—1970 över 18 000 butiker skall läggas ned, och detta måste innebära en allvarlig serviceförsämring.

När jag sedan ser på företag som troligen redan är rationaliserade och välskötta konstaterar jag, att Konsum enligt ett tidningsuttalande från det hållet år 1964 hade 4 479 butiker och räknar med att år 1970 bara ha 1 600.

Det är klart att man inte skulle ha dessa planer om man inte räknade med att konkurrenter samtidigt försvinner, så att man inte behöver hålla alla små butiker i drift. Om familjeföretagen kunde bevara konkurrensen skulle således även de stora företagen bli tvungna att hålla en bättre service åt allmänheten.

Detta är ett problem som har beaktats mycket i samband med lokaliseringsringen i glesbygder, då man sagt att bygden avfolkas när skolan försvinner och när handelsboden försvinner. I själva verket är problemet åtminstone nästan lika stort i en mängd mindre tätorter och i storstadsregionernas ytterområden. Upptagna människor, som får resa lång väg till sitt arbete liksom de gamla, får det ganska svårt att klara sina inköp. Att folk måste fara in till staden, parkera sin bil, om de har någon, på en av de mest trafikerade ga-

Ang. stängningstider för den mindre butikshandeln, m. m.

torna och traska upp i ett varuhus är inte nöjaktigt, men så är det i stor utsträckning i Stockholm. Vi kommer att få en likartad utveckling i andra städer och samhällen om det skall bli en sådan koncentration, att människorna på sin lediga tid måste trängas med varandra i stora varuhus för att få tillfälle att göra sina inköp.

Jag tror det är viktigt, herr statsråd, att vi får ha kvar familjeföretagen. De arbetar nu i en hård konkurrens. Det är riktigt som utredningen har sagt, att butiksstängningslagen tillkom för att de stackars biträdena skulle få en anständig arbetstid, men numera ser deras organisationer till att de får sina intressen tillvaratagna, så där är det ingen fara på taket. Men det blir stora kostnader för dem som har anställt folk. De kostnaderna försvinner på grund av butiksstängningstidens konkurrensbegränsande verkan. Det fanns ett avsnitt där det lilla företaget verkligen kunde konkurrera med det stora — genom att visa särskilt tillmötesgående när det gäller service, att ha butikerna öppna när folk behöver komma. Denna möjlighet att konkurrera tar butiksstängningslagen bort. Om företagen fick ha öppet när de ville skulle den övertidsersättning, som de stora företagen får betala till sina anställda, bli en vinst för den som sköter en liten butik med hjälp av familjemedlemmar och kanske någon halvtidsanställd. Om det fanns en möjlighet att konkurrera med öppethållandet, skulle det lilla företaget få en chans att vara kvar, och det skulle allmänheten tjäna på, eftersom storföretagen då inte skulle kunna följa den utveckling som Konsum har angivit.

Jag begärde inte alls att statsrådet skulle definitivt ta ställning till denna problematik. Jag begärde bara att få höra, om han var inne på likartade tankar och möjligen var intresserad av att överväga att ge familjeföretagen en möjlighet att till gagn för allmänheten så att säga övervintra i den nu över-

mäktiga konkurrensen från de stora firmorna.

Emellertid tackar jag statsrådet för att han varit vänlig att svara. Sedan får vi vänta och se vad som kommer att ske. Det är nästan lika spännande som att se vem som kommer att besvara frågan, lösa problemet.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Som jag framhållit i mitt interpellationssvar måste vi bedöma de här frågorna i ett sammanhang.

Bara på en punkt kanske jag redan nu kan ange en bestämd mening. När man går att utforma en butiksstängningslag, om vi nu över huvud taget skall ha en sådan lag, tror jag det kommer att vara utomordentligt svårt att göra den kategoriindelningen att bestämmelserna för öppethållande blir beroende av huruvida butiken sköts med hjälp av medlemmar ur den egna familjen eller inte.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Det är klart att det har sina svårigheter att butiksstängningslagstifta. Men om det därvid inte funnes värre svårigheter än att hålla isär de företag, som väsentligen sköts av familjemedlemmar, och andra företag, så tycker jag att statsrådet skulle ha det ganska enkelt.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 175, i anledning av väckt motion om utställning av riksregalierna m. m.; samt

nr 176, i anledning av väckt motion om förbättring av pensions- och socialförsäkringsskyddet för svenskar i internationell tjänst.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

**Ang. försäljningen av statens järnvägars
banvaktsstugor m. m.**

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 177, i anledning av väckta motioner angående försäljningen av statens järnvägars banvaktsstugor m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Herbert Larsson* och *Magnusson* (I: 191) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Anderson* i Lerum och herr *Andersson* i Billingsfors (II: 248), hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande möjligheterna för personalen vid statens järnvägar att på skäliga villkor förvärva för bostadsändamål avsedd fast egendom.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 191 och II: 248 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! När jag tillsammans med några andra har lagt fram en motion i det här ärendet så har jag närmast syftat till att aktualisera en fråga, som berör en del människor anställda vid statens järnvägar. Det är närmast de som är anställda där som drabbas när bostäder kommer att dras in i samband med eventuella nedläggningar av järnvägarna.

När utskottet har behandlat detta ärende så tycker jag mig märka, att man där i alltför stor utsträckning tänkt på SJ och dess problem, medan man däremot mindre ägnat uppmärksamhet åt de enskilda människorna. När dessa banvaktsstugor skall försälgas på offentlig auktion blir det ju många gånger så, att det kommer in andra intressen i bilden — turistintressen, sommarstugeintressen o. s. v. Det gör att människor, som under många år haft sin bostadsfråga löst, helt plötsligt ställs inför svårigheter, då de inte kan få bo kvar i sina hem, eftersom de inte har

möjligheter att vara med och betala det pris som andra kan anse vara skäligt, när de avser att använda bostaden till ett helt annat ändamål än den tidigare varit avsedd för.

Kungl. järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande ställt sig betydligt mer positiv till motionärernas synpunkter än vad exempelvis riksrevisionsverket har gjort. Det innebär enligt min mening att utskottet också har varit väl snävt i sina synpunkter.

Jag är medveten om att det ej nu, med ett enhälligt utskott, är möjligt att få någon ändring till stånd i denna fråga. Jag skulle i stället vilja vädja till Kungl. Maj:t att i sina föreskrifter göra det möjligt för statens järnvägar att direkt få sälja banvaktsstugorna till anställda vid statens järnvägar.

På många andra områden har vi lyckats lösa sådana frågor. Bland annat när det gäller försäljning av mark sker ju inte den på auktionsmarknaden, utan staten och respektive köpare kan träffa ett direkt avtal som kan godkännas.

Jag utgår från att sådana avtal skall kunna träffas även på SJ:s område, vilket skulle vara förmånligt för de människor som under många år har varit i SJ:s tjänst och som gärna önskar få behålla den bostad de har haft och som SJ nu ej längre har behov av.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Statsutskottet har i detta ärende alls inte velat inta en snäv inställning till motionärernas yrkande, det kan jag försäkra herr Larsson. Jag vill erinra om att de föreskrifter som herr Larsson nämnde, vilka Kungl. Maj:t har utfärdat, innebär att järnvägsstyrelsen har att tillse, att största möjliga köpeskilling erhålles samt att försäljningen normalt bör ske på offentlig auktion som blivit kungjord på ett betryggande sätt. Jag vill också erinra om, eftersom herr Larsson vidare sade, att vi inom utskottet kanske mest har tagit hänsyn till järnvägsstyrelsen och dess intressen, att vi ändock när det

gäller den statliga trafikpolitiken i riksdagen varit eniga — i varje fall någorlunda eniga — om att de olika trafikmedlen skall drivas på ett affärsmässigt betryggande sätt.

I det yttrande vi infortrade från SJ sägs att, då försäljning av egendom som under en lång följd av år har bebotts av SJ:s befattningshavare blivit aktuell, har SJ i vissa fall försökt undvika att sådan egendom säljes. Vi har inom utskottet understrukit, att sådant uppskov med försäljningen, som det här har talats om, i vissa undantagsfall kan vara motiverat.

Utskottet har emellertid fäst stor uppmärksamhet vid vad riksrevisionsverket har sagt. Man framhåller från det hållet att det skulle komma att medföra sämre försäljningsresultat i många fall, om man skulle följa en annan ordning än den som nu gäller för sådan här försäljning. Riksrevisionsverket har också sagt, att om man följde motionens förslag skulle det kunna få följdverkningar inom andra förvaltningsområden. Det finns sådana förvaltningsområden; beträffande lotsarna och deras hus vet vi sålunda att en avveckling av verksamheten håller på att ske. Det finns många lotsstugor som ligger väl till för att bli sommarstugor, ute i havsbandet eller på öarna. Det är alldeles klart att försäljning till låga priser av sådana hus till dem som bor där skulle kunna inleda en spekulation från dem som sålunda finge överta husen och som sedan i sin tur skulle kunna sälja dem fritt.

Vi har således inte ansett oss kunna bifalla motionen. Emellertid har vi som jag nämnde tänkt oss möjligheten att i vissa undantagsfall ta hänsyn till de boende och medge uppskov av försäljning, vilket skulle innebära att vederbörande befattningshavare, som annars skulle råka illa ut då en järnväg läggs ned, under rimlig tid får bo kvar i sin banvaktsstuga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Ang. höjning av vissa postavgifter

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623), m. m., jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av förordningen den 18 maj 1934 (nr 168) angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran, jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. höjning av vissa postavgifter

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av postpaketportot m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 29 april 1965 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 130, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

a) besluta, att avgifterna för inrikes paket samt för inrikes brev i vad avsåge de två högsta viktsatserna skulle från och med den 1 juli 1965 utgå med de belopp, som av departementschefen förordats; samt

b) medgiva, att försändelseslaget inrikes affärshandlingar finge avskaffas den 1 januari 1966.

I förevarande betänkande hade utskottet behandlat propositionen endast såvitt avsåge försändelseslaget inrikes affärshandlingar. Övriga delar av propositionen hade behandlats i utskottets betänkande nr 37.

Ang. höjning av vissa postavgifter

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehaft de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 765, av herr *Sveningsson*, samt II: 896, av herrar *Nordgren* och *Björkman*, såvitt nu vore i fråga.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 130 måtte medgiva att försändelseslaget inrikes affärshandlingar finge avskaffas den 1 januari 1966, dock att därvid elevens vid korrespondensinstitut rättade eller orättade arbeten från och med samma tidpunkt skulle befordras mot trycksaksporto;

B) att de likalydande motionerna I: 765, av herr *Sveningsson*, samt II: 896, av herrar *Nordgren* och *Björkman*, i vad motionerna behandlats i detta betänkande, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *John Ericsson* och *Einar Eriksson*, fröken *Ranmark* samt herrar *Wärnberg*, *Tage Johansson*, *Kärlander*, *Engkvist*, *Carlstein*, *Nyström* och *Hammarsten*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 130, i vad densamma behandlats i detta betänkande, måtte medgiva, att försändelseslaget inrikes affärshandlingar finge avskaffas den 1 januari 1966;

B) att de likalydande motionerna I: 765, av herr *Sveningsson*, samt II: 896, av herrar *Nordgren* och *Björkman*, i vad motionerna behandlats i detta betänkande, måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr **ERIKSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Den proposition som nu föreligger till behandling innehåller en del förslag från poststyrelsen om höjning av vissa befordringsavgifter. De flesta av dessa höjningar har riksdagen redan behandlat under våren, och bevillningsutskottet har redovisat dem i sitt betänkande nr 37.

Anledningen till att postverket nu har begärt vissa avgiftshöjningar är, att man söker kostnadstäckning för de fördyringar som har inträffat. När bevillningsutskottet behandlade propositionen i våras ansågs det såväl vid debatterna inom utskottet som i kammaren, att man förväntade sig att postverket skulle kunna bedriva en rationaliserings- och besparingsverksamhet, som skulle göra det möjligt för posten att på det sättet kunna täcka in eller i varje fall möta kostnadsfördyringarna. Det uttalades i det sammanhanget som ett önskemål, att postverket närmare skulle redovisa sina åtgärder i detta avseende. Den redogörelsen har utskottet nu fått — en redogörelse som väl nu är känd inte bara för riksdagen utan också för hela den tidningsläsande allmänheten, eftersom man i pressen har redovisat dels de rationaliserings- och besparingsåtgärder som redan har vidtagits och dels dem som nu planeras.

Utskottet har varit överens om att kunna vitsorda de nu vidtagna åtgärderna, och jag skulle knappast förmoda att det är någon som med större framgång skulle kunna hävda att postverket brister i vilja och initiativ när det gäller att angripa kostnadsstegringarna med olika former av besparingsåtgärder.

Vad riksdagen i dag har att ta ställning till är den del av propositionen, som behandlar den rörelsegren som gäller affärshandlingar. Där är utskottet också ense om att man skall följa poststyrelsens förslag och dra in den rörelsegrenen. Men det gör ett undantag: när det gäller att överföra kontakterna mellan korrespondensinstitutet och ele-

verna föreslår utskottsmajoriteten, att den korrespondensen skall överföras till trycksakskategorien.

Följer man utskottets majoritet på den punkten skulle det komma att innebära, att man skär ned den kostnads-täckning som poststyrelsen begär med över 1 miljon kronor. Många kanske tycker att det är ett ganska ringa belopp med hänsyn till den omsättning som postverket ändå redovisar. Man kan självfallet också anföra många motiv för att korrespondensinstitutens verksamhet skall stödjas. Enligt min och reservanternas synpunkt bör emellertid ett sådant stöd inte ske via postverket som sådant, i varje fall inte på det sätt som utskottets majoritet nu tänker sig.

Det finns anledning att påpeka att riksdagen vid flera tillfällen, senast vid antagandet av den ekonomiska målsättningen för de affärsdrivande verken, har sagt, att dessa skall driva sin verksamhet efter helt affärsmässiga principer. Det innebär att varje rörelsegren skall täcka sina särkostnader och därjämte också lämna bidrag till de gemensamma kostnaderna. I den mån riksdagen nu skulle anse, att ett av de affärsdrivande verken av sociala, lokaliseringspolitiska eller kulturella skäl bör åläggas att driva en icke lönsam verksamhet, så bör riksdagen också anvisa medel till verket för denna verksamhet — på samma sätt som sker när det gäller SJ, där riksdagen samtidigt som den rekommenderar verket att upprätthålla trafiken på trafiksvaga och icke lönsamma bandelar också lämnar ett anslag till SJ för upprätthållande av trafiken.

Utskottsmajoriteten hänvisar nu till att världspostkongressen i Wien beslöt att slopa försändelseslaget affärshandlingar samtidigt som den införde trycksakstaxering för korrespondensinstitutens brevkontakter med sina elever. Detta beslut gäller självfallet den internationella poströrelsen. Vissa länder — själv vet jag inte hur många — anser

Ang. höjning av vissa postavgifter sig också böra tillämpa de internationella villkoren även i sin inrikes post-rörelse. Detta beror emellertid i mycket hög grad på vilken ekonomisk målsättning man i de olika länderna ställer upp för de affärsdrivande verken. Det är känt, att många av de affärsdrivande verken i andra länder helt enkelt ålägges att driva viss social verksamhet.

Om vi nu här i landet mycket klart har fixerat en ekonomisk målsättning för de affärsdrivande verken, måste vi ju också försöka följa den. Jag kan inom parentes nämna, att socialdemokraterna kanske inte så långt tillbaka i tiden anklagades för att i statens affärsdrivande verksamheter bygga in subventioner av olika slag, men när riksdagen nu har fixerat en ekonomisk målsättning, som förutsätter att verken skall driva sin verksamhet efter affärsmässiga principer, blir vi tydligen ensamma om att fullfölja en sådan målsättning.

Jag tycker nog att det finns anledning att påpeka att vi inte, när vi fastlagt denna målsättning, skall låta oss påverkas av motiv, som inte kan försvaras ur affärsmässiga synpunkter. Anser utskottsmajoriteten att just brevkontakterna mellan korrespondensinstitutet och deras elever är en verksamhet, som skall stödjas, så får man anvisa andra vägar. Jag vill redan nu redovisa, att jag vid ett sådant tillfälle kommer att ställa mig positiv till ett samhällsstöd när det gäller korrespondensundervisningen. Men att i dagens läge övervältra ett sådant stöd på postverket, sedan vi har ålagt det att sköta sin verksamhet efter affärsmässiga principer, anser jag vara i högsta grad orimligt och ohållbart.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag har den något ovana uppgiften att uppträda som talesman för utskottets majoritet. Utskottet har

Ang. höjning av vissa postavgifter

ju hemställt att riksdagen måtte medge, att inom posten försändelselaget »inrikes affärshandlingar» skall avskaffas, dock att elevens vid korrespondensinstitut rättade och orättade arbeten skall befordras mot trycksaksporto. Det är mot det senare som reservanterna har vänt sig.

Till stöd för sin ståndpunkt kan utskottet åberopa sig på beslutet vid världspostkongressen i Wien 1964 — herr Einar Eriksson talade om det — av innebörd att försändelselaget affärshandlingar skall slopas i den internationella postutväxlingen. Världspostkongressens beslut innebär emellertid inte blott detta, utan det innebär tillika även att vissa affärshandlingar i stället internationellt skall befordras mot trycksaksporto. Den viktigaste kategori som på detta sätt överföres till trycksaksporto är korrespondensinstitutens elevens rättade eller orättade arbeten. I motsats till propositionen och till poststyrelsens förslag vill utskottet följa världspostkongressen, inte bara när det gäller att slopa begreppet affärshandlingar utan även i fråga om kongressens nya klassificering av elevförsändelse till eller från korrespondensinstitut. Utskottet stöder sig alltså, herr talman, i denna del på världens samlade postala expertis. Jag tycker att utskottet i denna del varit fullt logiskt och konsekvent och inte — som poststyrelsen och reservanterna — plockat ut de bästa russinen ur kakan och tagit fasta på det som ger staten de bästa inkomsterna men tappat bort överenskommelsen i övrigt.

Utskottets majoritet har ansett att den ordning skall gälla för inrikes försändelse, som vad beträffar den internationella postgången i full enighet — vederligen utan reservation från svensk sida — antagits av världspostkongressen. Även av praktiska skäl borde väl enhetlighet på detta område vara lämplig. Vad som är rätt och riktigt i internationellt sammanhang borde väl vara rätt och riktigt även på hemmafron-

ten. Jag har över huvud taget svårt att fatta att det svenska postverket följt en egen linje.

Reservanternas hemställan går i denna del ut på att dessa försändelser — de kallas faktiskt »korrektur» — i stället skall befordras som brev och hänvisar i den delen till att postverket måste drivas efter företagsekonomiska riktlinjer samt att intäkterna skall täcka kostnaderna för varje särskild rörelsegren och bidra till centralkostnaderna. Man anser att denna kostnadstäckning i princip skall kräva, att korrespondensinstitutsförsändelserna, vilka hittills i alla år gått för den billiga taxan för affärshandlingar, i stället plötsligt skall betalas som brev. Innebörden blir att en försändelse på 200 gram, vilken som affärshandling hittills kostat 40 öre, i stället som brev kommer att kosta 80 öre, d. v. s. dubbelt brevporto. Postverket höjer med andra ord därmed sin taxa för dessa försändelser med 100 procent.

Jag skall inte närmare kommentera denna taxehöjning, men man kan ju säga att den verkar litet saftig; för de elever som skickar ett par brev i veckan kan det ju så småningom betyda åtskilliga kronor. För eleverna måste en sådan höjning verka nästan chockartad. Någon självkostnadsanalys har inte företetts inför utskottet, som visar att denna portosats skulle vara skälig.

Jag kan fullt och helhjärtat ansluta mig till principen att postverket skall drivas efter företagsekonomiska riktlinjer och under full kostnadstäckning. Jag vill prisa herr Einar Eriksson för att han slår vakt om denna fullt riktiga princip, men jag bestrider att denna princip innefattar ett ovillkorligt postulat för postverket att hänvisa korrespondensinstitutens elevförsändelser till att befordras som brev.

Det råder nämligen — såvitt jag kan förstå — en betydande teknisk skillnad mellan dessa försändelser och de vanliga breven. Dessa elevförsändelser innehåller nämligen inga personliga med-

delanden. De befordras i öppna kuvert av standardformat med tryckt adress. Som trycksaker kommer de att inges på postkontoren, sorterade efter vederbörande destinationspostanstalter där eleverna har sina adresser. Försändelserna i fråga medger härigenom en rationaliserad postbehandling, som affärsmässigt sett måste motivera ett billigare porto än det som utgår för vanliga brev. I den mån postverkets nya rationaliseringsåtgärder med automatisk brevsortering, som herr Einar Eriksson talade om, slår igenom så kommer fördelarna för postverket att bli än större. Därtill kommer att elevernas svarsförsändelser till instituten destineras till en särskild poststation. För Malmös vidkommande utgör Hermods sålunda poststationen Malmö 70. Det går alltså mycket lätt för postverket att sortera upp breven efter adresspoststationen.

Till allt detta kommer att korrespondensinstituten är postverkets verkliga storkunder. Enbart denna omständighet borde ju berättiga till en kvantitetsrabatt. Det är ju med gällande bestämmelser inte möjligt för postverket att bevilja en sådan rabatt, men förhållandet borde förtjäna något hänsynstagande vid klassificeringen. Jag kan nämna att bara Hermods och NKI-skolan årligen från sina elever mottar tillhoppa 1 700 000 lösningar. Ungefär lika många försändelser skickas från instituten till eleverna. Brevskolan, som tillhör Kooperativa förbundet, har väl 200 000 å 300 000 försändelser i båda riktningarna. Affärsmässighet hos posten som monopolföretag får inte innebära att posten tillämpar en klassificering i olika fall, som innebär uttagande av högsta möjliga porto, d. v. s. i detta fall brevporto. Affärsmässighet borde i stället innebära en viss flexibilitet i fråga om portosättningen där sådan är möjlig.

Jag tycker det är ganska underligt att det svenska postverket i detta fall visar en sådan portoaptit, om jag skall uttrycka mig på det viset, i strid med

Ang. höjning av vissa postavgifter

världspostkongressens intentioner för den internationella postutväxlingen. Holland och Norge har gått över till trycksaksporto på sätt som utskottet har föreslagit. I Aftenposten för den 6 december annonserar norska postverket, att efter den 1/1 1966 rättade och icke rättade elevarbeten kan sändas som trycksak.

Till stöd för utskottets ståndpunkt kan även åberopas rent sociala skäl, även om utskottet inte bara stöder sig på dessa. Det är en betydande kostnadsbörda som reservanterna här vill lägga på de korrespondensstuderande. Det gäller unga strävsamma människor med begränsad inkomst. Det är dessa som drabbas. Posten får på portohöjningen årligen in 600 000 kronor från eleverna i Hermods och NKI-skolan, och skolorna själva får en kostnadsökning på 700 000 kronor årligen. För KF:s brevskola lär det röra sig om 135 000 kronor.

De höjda omkostnaderna måste av instituten tas ut i form av höjda kursavgifter. Institutet arbetar som bekant utan eget vinstintresse. Men det går inte alltid att höja kursavgifterna. Ofta föreligger långa kontrakt med eleverna, kontrakt på upp till fem eller sju år, som inte kan rubbas. Man arbetar exempelvis med sådana långa kontrakt när det gäller studentexamen och ingenjörsexamen. Det finns 32 000 av denna kategori vid NKI och Hermods. Den av poststyrelsen förordade temporära avgiftsrestitutionen för första halvåret 1966 är därför inte tillfyllest och kan dessutom, såvitt jag kan förstå, endast tillkomma instituten, inte de enskilda eleverna. De enskilda eleverna träffas av det dubbla brevportot redan på nyårsdagen, om de då skickar några brev.

Det har från reservanthåll åberopats, att utskottets linje innebär, att hithörande försändelser genom att klassificeras som trycksaker får ett lägre porto än det som utgår för affärshandlingarna enligt nuvarande ordning. Det är riktigt, det rör sig om en femöring per

Ang. höjning av vissa postavgifter

försändelse. Men denna femöring är en naturlig konsekvens av världspostkongressens ståndpunktstagande. Tar postverket vinsterna av affärshandlingarnas slopande, får man också acceptera medaljens baksida ur postverkets synpunkt, d. v. s. denna femöring. Det ena får mer än väl upp väga det andra.

Herr talman! Det gäller ju här att skapa rättvisa på båda sidor. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Gösta Jacobsson var angelägen att understryka, att utskottsmajoriteten följer världspostkongressen, som han påstod var en världssamling av postala experter. Jag vet inte hur världspostkongressen sammansätts, men jag har aldrig tidigare hört, att man här i kammaren så där överbegeistrat har anslutit sig till uttalanden som görs på internationella kongresser.

Men alldeles bortsett därifrån gäller det här, som jag tidigare sagt, att hävda en princip som vi accepterar när det gäller de affärsdrivande verken, och då bör vi väl följa den principen alldeles oavsett vad internationella kongresser säger.

Herr Gösta Jacobsson fällde uttrycket, att han var överraskad av postverkets »stora portoaptit». Vad skulle det innebära? Menar verkligen herr Jacobsson att postverket inte skall följa den princip riksdagen har ålagt verket?

Postverket tvingas på samma sätt som alla andra affärsdrivande företag att söka täckning för kostnadsutvecklingen, i den mån verket inte kan möta eller helt reducera dess verkningar genom kostnadsbesparande åtgärder.

Jag förmodar, herr Jacobsson, att korrespondensinstitutet, även om de inte driver sin verksamhet med den vanliga kommersiella målsättningen, ändå tvingas söka täckning för *sina* kostnadsstegringar. De har väl visserligen svårare att möta kostnadsstegringarna med

rationaliseringsåtgärder, men om man tillmäter korrespondensinstitutet rätten att täcka in sig för sina kostnader så måste väl den rätten också finnas för de affärsdrivande verken.

När det gäller att försöka stödja korrespondensinstitutet och deras verksamhet bör man väl inte gå den här vägen, som kanske rör den billigaste delen av verksamheten. Skall korrespondensverksamheten ha stöd, som jag gärna kan vitsorda ett behov av, då krävs det både andra medel och kraftigare åtgärder.

Herr talman! När herr Jacobsson vidare talade om att den stora omfattningen av dessa försändelser åtminstone borde leda till s. k. kvantitetsrabatter, tycker jag, herr Jacobsson, att vi i så fall borde befria riksdagen från att fatta beslut om detta i form av bevillningar. I stället borde vi överlåta åt postverket att handlägga detta på ett riktigt, affärsmässigt sätt. Då skulle säkert också kvantitetsrabatterna komma.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Einar Eriksson underkände den höga postala expertis som jag åberopade mig på, nämligen Världspostkongressen. Jag vill nämna att Postunionen, som var värd för postkongressen, är det äldsta existerande internationella organet, grundat år 1864 och nu inordnat i FN:s specialorgan. Jag tror inte, herr Einar Eriksson, att man kan underkänna den expertis som föreligger inom Världspostkongressen.

Jag talade om postverkets portoaptit — intet ont om den, jag har själv varit med om att godkänna de höjningar som tidigare har föreslagits och som riksdagen beslutade i våras. Men för de aktuella försändelserna föreligger ett speciellt område. Man har inte visat någon kostnadsanalys, varav det framgick att en sådan höjning som med 100 procent i detta fall skulle vara erforderlig.

Herr Einar Eriksson tryckte åter på

den företagsekonomiska målsättning, som vi alla är överens om. Jag vill gärna påpeka att jag utgår ifrån att de flesta postverken i världen måste vara lika angelägna som vårt att affärerna kan gå ihop. Jag är säker på att Norge och Holland, som nu har beslutat sig för att gå exakt den väg som utskottsmajoriteten här har förordat, har samma syn på dessa ting som vi har här på lönsamheten. Jag tror inte att postverken i dessa länder drives med underskott. Men som jag påpekade i mitt första anförande kan man inte rent tekniskt jämföra dessa försändelser med vanliga brev, och det är därför som jag menar, att man här har haft en skarp aptit på portot från postverkets sida än som har varit motiverat.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingalunda underkänt expertisen i Världspostkongressen. Vad jag möjligen kan underkänna i det fallet är att den ingenting har att besluta i vad som gäller de enskilda ländernas inrikesförhållanden. Endast när det gäller den internationella trafiken kan den träffa överenskommelse om vissa anordningar.

Då herr Jacobsson på nytt återopade Norge och Holland vill jag nämna, att jag i varje fall när det gäller Norge har undersökt förhållandet och funnit, att man där ingalunda har fixerat den ekonomiska målsättningen för vare sig postverket eller övriga affärsdrivande företag så som vi har gjort. Man är emellertid i färd med att försöka göra det. Är det så att man inte lägger de kraven på verken, utan deras underskott får täckas via statsbudgeten — ja, då lägger man in en mera generell social bedömning. Det blir skillnad när vi har att konfronteras med ett sådant spörsmål, där vi faktiskt har kommit överens om efter vilka principer vi skall driva vår affärsdrivande samhällsliga verksamhet.

Herr Jacobsson påstår med all rätt,

Ang. höjning av vissa postavgifter

att utskottet som sådant inte fått någon redovisning från postverket hur det har beräknat kostnadstäckningen när det gäller denna rörelsegren. Nej, det är riktigt. Men alla de som var med ifrån bevillningsutskottet på den information, som postverket anordnade just för bevillningsutskottets ledamöter, fick ju fullt klart för sig på vilket sätt man analyserar de olika rörelsegrenarna för att komma åt de särkostnader som drabbar verksamheten. Det är en metodik som är ensartad och genomförd för alla de affärsdrivande verksamheterna.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Eriksson skulle jag vilja säga, att jag inte kan påminna mig att vi vid besöket på poststyrelsen fick en kostnadsanalys som visade att en höjning med 100 procent av dessa porton skulle vara befogad.

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Jag skall först be att få helt instämma i herr Jacobssons anförande. Jag vill emellertid tillägga några saker.

När det gäller frågan om att slopa försändelseslaget affärshandlingar vill jag framhålla, att bakom förslaget inte ligger någon ekonomisk kalkyl från postverkets sida, utan bakgrunden är en internationell överenskommelse om att detta försändelseslag skall upphöra i den internationella posttrafiken. Att det samtidigt leder till en liten vinst för postverket är ju bara en fördel.

Vi är väl alla — även herr Jacobsson och herr Einar Eriksson — överens om att postverket skall drivas affärsmässigt. Det skall alltså inte vara fråga om att ge några sociala bidrag via postverket. Poststyrelsen, som ju är en relativt ny lekmannastyrelse, har dock redan lovat återbetala här aktuella porton under det första halvåret 1966 med 450 000 kronor för att korrespondensinstituten skall så att säga hinna arbeta in fördyringen i sina kalkyler.

Ang. höjning av vissa postavgifter

Vi menar inte alls att postverket skall socialt stödja korrespondensundervisningen, även om den i och för sig skulle behöva ett extra stöd, eftersom denna undervisning väl får sägas ha blivit dåligt behandlad i olika avseenden. Men innan ett sådant stöd har ordnats bör vi inte på detta sätt åstadkomma en fördyring för korrespondensundervisningen. Vi vet ju att det är mycket trångt på alla utbildningsanstalter. Varför skall vi då göra det svårare för en grupp sådana anstalter när vi söker få till stånd lättnader för alla de andra?

Det är orimligt att inte i detta avseende följa den internationella överenskommelsen i Wien. Ett exempel. Vårt största korrespondensinstitut, Hermods i Malmö, ligger ganska nära Köpenhamn. Om institutet skulle flytta över sin verksamhet till Köpenhamn och skicka sina brev därifrån blir det fråga om internationell posttrafik, och då skall det enligt Wienbeslutet utgå trycksaksporto. Om institutet även i fortsättningen bedriver sin verksamhet från Malmö inträffar det orimliga, att den kortare transportvägen skulle medföra en fördyring för korrespondenseleverna. Jag anser att eleverna bör få komma i åtnjutande av den billigare taxan intill dess genom vuxenutbildningens ordnande frågan om bidrag till den mycket värdefulla korrespondensundervisningen har blivit klar.

Jag tillstyrker, herr talman, bevillningsutskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Einar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 63.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Brasilien för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förord-

ningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt jämte i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av motioner om pension åt fil. lic. Al Vanner; samt

nr 58, i anledning av motioner om uppförande av ett statligt järn- och stålverk i Mellansverige.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 15 kap. 2 § och 18 kap. 13 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial nr 80, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om gudstjänst och korum i militärtjänst.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i byggnadslagen; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap. 13 § brottsbalken m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om inrättande av pensionärscentraler

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna tredje lagutskottets memorial nr 32, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av utskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående jakten på sjöfågel vid Bottenviken och Östersjökusten.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal om inrättande och drift av ett forsknings- och ett serviceorgan på vatten- och luftvårdsområdet.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Om inrättande av pensionärscentraler

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 51, i anledning av väckt motion om inrättande av pensionärscentraler.

I en inom andra kammaren väckt och till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, nr II:688, av herrar *Carlshamre* och *Edlund*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående inrättande av pensionärscentraler.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II:688 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Enarsson*, fru *Olsson* samt herrar *Blomquist*, *Kilsmo*, *Börjesson* i Glömminge, *Nilsson* i Bästekille, *Westberg*, *Nilsson* i Agnäs och *Andersson* i Örebro, vilka ansett, att utskottet bort på anförda skäl hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II:688 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att motionen överlämnades till socialpolitiska kommittén.

Om inrättande av pensionärscentraler

Herr ENARSSON (h):

Herr talman! I allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 51 angående utredning om inrättande av pensionärscentraler har de borgerliga ledamöterna avgivit en reservation, som går ut på att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att motionen II: 688 av herrar Carlshamre och Edlund, som ligger till grund för detta utlåtande, överlämnas till socialpolitiska kommittén.

Såsom framhållits i motionen måste det ligga i allas intresse att gamla människor får bo kvar i sina hem så länge som möjligt. Om detta skall vara möjligt är det emellertid av stor vikt att effektiva insatser görs i fråga om den förebyggande åldringsvården. Som ett led i en sådan verksamhet har motionärerna aktualiserat tanken på inrättande av pensionärsanstalter, där frivillig läkarkontroll och andra aktiviteter skulle kunna upprätthållas. Flera remissinstanser har ställt sig positiva till motionens förslag, bl. a. medicinalstyrelsen och socialstyrelsen. Den senare säger bl. a. att denna hälsokontroll skulle vara av stort värde, varvid även den psykiska sidan bör uppmärksammas. Styrelsen anför vidare att det bedrivs olika verksamheter på detta område, men någon samordning, säger man, sker vanligen inte. Och så slutar man med att framhålla att en fastare organisation vore önskvärd, t. ex. i form av dagcentraler. Frågan är under övervägande i socialpolitiska kommittén, varför motionen lämpligen bör överlämnas till denna kommitté, slutar socialstyrelsen sitt yttrande.

Här har alltså reservanterna ett starkt stöd för sitt ställningstagande av en sakkunnig, auktoritativ instans.

Utskottsmajoritetens utlåtande är ju rätt kortfattat, då där endast säges att dessa spörsmål kommer att tas upp av socialpolitiska kommittén, varför motionärernas önskemål om en utredning redan är tillgodosedda. Såvitt man nu kan tolka denna skrivning råder enig-

het i sakfrågan om nödvändigheten av utredning, men utskottsmajoriteten hemställer på anförda skäl att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vi reservanter finner oss ha sakligt underlag för vår hemställan i den avlämnade reservationen att motionärernas förslag om utredning är värt att beakta och att motionen måtte överlämnas till socialpolitiska kommittén.

Detta förfaringsätt är enligt vår uppfattning ett steg framåt mot en positiv lösning av den viktiga fråga inom åldringsvårdens område som det här gäller.

Jag ber, herr talman, att med vad jag här i korthet anført få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Utskottet har vid behandlingen av motionen funnit att av remissinstanserna har såväl Landstingsförbundet som Stadsförbundet och Kommunförbundet inte funnit skäl föreligga för en utredning. Vidare har utskottet uppmärksammat att socialpolitiska kommittén inte kan undgå att ta upp de problem som har framförts i den föreliggande motionen. Vad som nu skiljer reservanterna från utskottsmajoriteten är att reservanterna har föreslagit att riksdagen skall i en särskild skrivelse hemställa att denna motion överlämnas till socialpolitiska kommittén. Utskottsmajoriteten har för sin del funnit att innehållet i motionen inte är av den beskaffenheten att motionen bör föranleda särskild riksdagsskrivelse utan förutsätter att vad som framförts ändå kommer att beaktas.

Med anledning av det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först

Ang. den psykoteraeutiska vården

på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Enarsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Enarsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 55.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. den psykoteraeutiska vården

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 52, i anledning av väckta motioner angående den psykoteraeutiska vården.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 257, av herr *Sörenson*, och II: 317, av herr *Rimmerfors*, hade hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte an hålla om en utredning gällande den psykoteraeutiska vården i vårt samhälle och om förslag till sådana åtgärder, som kunde anses påfordrade.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 257 och II: 317 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Axel Kristiansson*, fru *Hultell* samt herrar *Blomquist*, *Kilsmo*, *Hamrin* i Kalmar, *Nilsson* i Bästekille, *Westberg* och *Thylén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 257 och II: 317 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om utredning angående den psykoteraeutiska vården i vårt samhälle och om förslag till sådana åtgärder, som kunde anses påfordrade.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Frågan om vårt folks psykiska hälsa är väl så viktig som — om inte viktigare än — den om vårt ekonomiska välstånd. Människan tycks vara så konstruerad — om uttrycket tillåtes — att hon lever icke allenast av bröd. En förbryllande och svårbevästrad faktor i vårt välfärdssamhälle är människors brist på inre trygghet och den tilltagande psykiska instabiliteten. Och alldeles uppenbart är det att om den ekonomiska välståndsutvecklingen icke följer en psykisk, jag vill också säga en moralisk, mognad, så undermineras på ett ödesdigert sätt det gigantiska välståndsbygge som vi alla är så djupt engagerade i, intresserade av och tror på.

Ang. den psykoterapeutiska vården

När jag tillsammans med herr Rimmerfors i andra kammaren väckte denna motion, var det denna bakgrund som bestämde mitt ställningstagande. Vi upplever för närvarande bland vårt folk en oroande utveckling i psykiskt avseende. Exempelen härpå är många. Jag har redovisat några i motionen. Jag vill inte ta kammarens tid i anspråk med att nu upprepa vad som där är sagt. Jag slår bara fast att detta problem icke kan negligeras. Det gör inte heller remissinstanserna. Medicinalstyrelsen anför att den moderna samhällsutvecklingen otvivelaktigt innebär stora påfrestningar på den enskilde individen vilka leder till stress och psykiska insufficiensreaktioner med ökat behov av psykoterapeutisk behandling och vård. Socialstyrelsen delar motionärernas uppfattning att anpassningssvårigheterna ökat. Man säger att läget ställer krav på ökade insikter hos socialarbetare, läkare, lärare och fritidsledare.

Hade man frågat terapeutiskt verk samma läkare, rådgivningsbyråer av skilda slag som möter psykiskt labila människor, präster och pastorer, i vilkas tjänst ingår att komma personlig nöd nära, så skulle — därom är jag förvissad — med tyngd och kraft ha påvisats den mänskliga desintegrationens nöd i vårt samhälle och behovet av utökad vård, såväl psykisk hälsovård som hjälp åt dem som psykiskt icke orkat med det moderna livets tryck utan hamnat i ett inre psykiskt konflikttillstånd.

Behovet av en vidgad insats i vårt samhälle för att hjälpa de psykiskt störda människorna synes vara uppenbart. En dramatisk tillspetsning fick kraven på vidgad insats i ett av de första TV-programmen om narkotika-problemen, som sändes för en dryg vecka sedan. Där framträdde en medicinare som misslyckats och spärrats in. Han hade bett om möjligheter till den frihet som skulle ge tillgång till samtalsterapi — vi kan väl säga psykoterapi, för att använda motionens terminologi. Sådana möjligheter fanns emellertid inte.

Vi spärrar in folk i stället för att vårda dem. Vi anar att bakom den problematik som uppenbarar sig i fråga om narkotika finns en psykisk mänsklig problematik. På något sätt är vi handfallna. Vi vet inte hur vi skall gripa oss an frågan. Och så säger vi: inga vidare åtgärder än de vi nu vidtagit är av behovet påkallade.

Förutsättningarna för vård och hjälp på detta område har ju väsentligt förbättrats, säger utskottet. Man förutsätter att psykiaterutbildningen, som är under utredning, skall bli bättre och ta hänsyn till den problematik som här omnämnts. Psykologutbildningen skall ge kompetens för psykoterapi på skilda vårdområden. Arbetsterapeuter, sjukgymnaster och sjuksköterskor skall ha en ny utbildningsgång.

Allt detta är bra och värdefullt. Men greppet tror jag ändå inte svarar mot behovet. Hela det problemkomplex som döljer sig bakom de psykiska vårdproblemen behöver en friskare och djärvare genomgång än vad vi hittills märkat. Utskottet tycks också förstå frågans angelägenhet. Man säger att det inte finns skäl att *nu* förordna en utredning. Bakom en sådan skrivning ligger väl tanken att ärendet är angeläget och att en utredning behövs, men man är inte beredd att göra den nu.

Först och främst tror jag att det är en fråga om vår grundsyn. Vi måste i vårt moderna samhälle acceptera att den emotionella problematiken verkligen har samma dignitet som den ekonomiska. Är inte människorna någorlunda väl psykiskt integrerade, kan vi icke skapa ett väl fungerande samhälle.

Vad behövs? En fördjupad, kanske ny syn på den psykiska verklighet, som vi allesammans lever i. Den psykiskt störda människan är ofta en besvärlig och obehaglig människa, och han är ett problem inte minst i arbetsvärlden. Lätt får han stämpeln »ett mentalfall», och så är han ställd åt sidan. Vi måste acceptera att man kan vara psykiskt sjuk likaväl som fysiskt sjuk, och samhället

har lika stort ansvar för de psykiskt som de fysiskt sjuka.

Psykisk sjukdom spänner över ett stort område. När vi talar om psykiska skador så blir lätt våra associationer: förvirringstillstånd, farliga attityder, suicidalrisker o. s. v. Det finns emellertid ett stort antal människor i vårt samhälle som varken är farliga, förvirrade eller benägna för självmord, men de är olyckliga, ångestladdade, kraftlösa och splittrade. Här hjälper tabletter inte alls. Dessa människors problem är nämligen av emotionell natur. Det har att göra med en störning i personligheten. Vem hjälper här? Det är bl. a. denna problematik som vi velat visa på och aktualisera med motionen.

Här kommer den öppna vården i vårt samhälle i blickfältet. Vanligen går tankebanorna, när man talar om sådana här saker, till mentalsjukhus, och det är typiskt att medicinalstyrelsen säger: »Kvalificerad psykiatrisk behandling med psykoterapi bedrivs också vid de upprustade mentalsjukhusen.» Gott och väl! Men här kommer två faktorer in, som envar som möter sådana människor väl känner till. Den ena faktorn är en lång, lång väntetid. Lider man av en ångestneuros kan man inte vänta på vård i tre månader. Ångesten pressar på med våldsam kraft just *nu*. Den andra faktorn är att sjukhusklinikvård ofta inte är den bästa vårdformen för dessa människor. De saknar emotionell kraft till att liera sig med ett sjukhus. Här är det den öppna vården, människor som förstår dem, människor som de kan tala ut med, människor som kan tolka deras livssituation och hjälpa dem över deras kris och så småningom bringa dem åter till hälsa som saken gäller.

Jag är fullt medveten om att vi här stöter på ett mycket svårt problem. Det gör vi alltid här i riksdagshuset när vi skall försöka ange riktningen för vårt ansvar för den del av vårt folk som personligt misslyckats. Det är alltid svårt för myndigheter att komma till rätta med individuella problem. Men vi mås-

Ang. den psykioterapeutiska vården
te, synes det mig, finna en väg in till problemets kärna. Vi kan inte lägga den frågan åt sidan. Problemet hör samman med vårt folks mentala styrka och duglighet i det framtida samhället.

Nu har man sagt om motionen: Det finns ingenting att ta på. Svaret är: Det finns mycket att ta på! De faktiska förhållandena, människorna runt omkring oss som lever i personlig nöd, behöver klarläggas. Vi behöver också i detta hus växa in i problematikens väsen, och detta kan bara ske om vi arbetar intensivt och angeläget med ärendet.

Men konkreta förslag framlägger man väl inte på ett så tidigt stadium som det vi nu befinner oss i? Vad vi motionärer hemställer om är att myndigheterna skall utreda frågan, söka kartlägga behoven och på grundval av denna kartläggning ange riktlinjerna för hur de skall mötas. Med stor tacksamhet för de ansatser som gjorts och med stor respekt för vad som på privat väg görs, genom S:t Lukasstiftelsen eller genom Ericastiftelsen eller på annat sätt, synes dock anhållan i motionen vara väl underbyggd. Vi måste som ett ansvarigt samhälle gripa oss an hela den psykiska problematiken i vårt folk.

Reservationen i allmänna beredningsutskottet får väl anses vara ganska kraftig. Har jag räknat rätt är ställningen 14—9. Uppenbarligen finns en betydande minoritet som önskar att en utveckling i motionens anda skall komma till stånd. Den utvecklingen vill för övrigt både utskottet och remissinstanserna gärna se. Skillnaden är den att majoriteten i utskottet säger: Wait and see! Reserverna säger: Här är inte tid att vänta, vi gör någonting *nu*!

Herr talman! Det vore verkligen stimulerande att vinna bifall i kammaren till en motion av en ensam riksdagsman, även om en knapp utskottsmajoritet yrkat avslag. Men detta är en bisak. Det vore än mer stimulerande att se denna sak satt i rullning. Osäkra, olyckliga och mer eller mindre livsodugliga människor i vårt samhälle skulle, tror

Ang. den psykoteraeutiska vården

jag, tacka riksdagen för ett frimodigt initiativ i detta ärende. Det är, som jag ser saken, en angelägen handling i humanitetens och medmänsklighetens tecken att bifalla motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den framlagda reservationen.

Herr BLOMQUIST (h):

Herr talman! Vi har just hört den ene av motionärerna närmare utveckla den allvarliga bakgrunden till motionen. Eftersom jag har reserverat mig i utskottet vill jag också anföra några synpunkter.

Först vill jag säga att jag till en del kan förstå utskottets svårigheter att få grepp om motionen. Den är kanske inte helt klar till sin uppläggning, och motionärerna har givit sig in på områden som är kontroversiella även bland de sakkunniga inom psykiatrien. Men jag tror inte att det finns någon i kammaren som inte har förstått det mycket allvarliga och väsentliga huvudsyftet med motionen sedan vi hört motionären själv tala om motionen.

Utskottet måste också ha anat något av frågans vikt, såsom herr Sörenson också påpekade — annars hade man väl inte skrivit: »Såvitt utskottet kunnat bedöma är de i motionerna berörda behoven av psykoteraeutisk vård och av en effektivisering av utbildningen av personal, kvalificerad för arbetsuppgifter inom psykoteraeutien, väl dokumenterade. Detta gäller vård såväl inom som utom mentalsjukvårdens ram.» Sedan slutar emellertid, såsom vi har sett, utskottet sin skrivning med att under hänvisning till den allmänna bristsituationen på vårdområdet säga att det *just nu* inte finns något skäl för en utredning.

Det är här som jag och de övriga reservanterna har en annan mening. Har man problemets vikt klar för sig, anser vi att detta bör bli föremål för riksdagens uppmärksamhet och att detta bör ske innan det hela växer oss över huvudet.

Jag behöver inte upprepa vad herr Sörenson nu har varit inne på men jag vill påminna om att det handlar också om människor som är vad vi kallar friska men som på olika sätt har kommit i kläm på grund av urbaniseringen. Det torde inte vara obekant att många kliniskläkare och privatläkare då och då offentligt framhåller att en hel del av deras patienter söker, inte för organiska sjukdomar, utan för anpassningssvårigheter men att läkarna med de nuvarande resurserna inte kan ge sådana patienter en adekvat behandling. Just detta faktum, menar jag, vore väl en utgångspunkt bland andra för en utredning om hur vi skall komma åt det stora problemkomplex som det rör sig om. För övrigt tror jag att den samlade bedömning av hjälpbehovet åt psykiskt störda som motionen har föreslagit verkligen är befogad.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr HEDLUND (s):

Herr talman! Även om nio ledamöter av utskottet har reserverat sig vill jag livligt instämma när de föregående talarna framhåller att utskottet i sin helhet i stort sett delar motionärernas och reservanternas uppfattning. Skillnaden är förfärligt liten. Utskottets majoritet motsäger icke att detta är ett problem i dagens samhälle. Vi bestrider inte att det är brist på vårdresurser både i den slutna och i den öppna vården. Men motionärerna och även utskottsreservanterna ger sig dessutom ut på ett fält som är så vidsträckt att jag inte tror att någon utredning i världen skulle kunna kartlägga det i dess helhet, nämligen förhållandet människorna emellan i största allmänhet.

Jag skulle vilja dela upp problemet i tre olika realistiska områden, av vilka ett skulle omfatta de subtila tankegångar som herr Sörenson var inne på, nämligen de emotionella problemen människorna emellan.

Jag tar emellertid det enklaste först och börjar med den bredare psykoterapien, som är berörd i motionen och i reservanternas yttrande, där det talas om ett ökat behov av utbildning — av socialvårdare, lärare, fritidsledare, sjuksköterskor, kanske ungdomsledare och en mängd andra som sysslar med människor — i psykologi och vissa psykoterapeutiska metoder. Vi är fullt medvetna om att resurserna därvidlag är otillräckliga och behöver utbyggas, men för det ändamålet anser utskottsmajoriteten att man icke behöver tillsätta en utredning. Problemet är i stort sett dokumenterat och klarlagt: det är ökade resurser som måste till.

Nästa område skulle gälla den kvalificerade psykoterapien, som givetvis bör bedrivas på ett mera vetenskapligt fält av vetenskapligt utbildade psykiater och psykologer med specialutbildning i psykoanalys och psykoterapi. Vi skall veta att psykoanalys och psykoterapi är behandlingsmetoder som oftast spänner över långa tidrymder och kräver mycket höga kvalifikationer av sina utövare. Vi är medvetna om att det finns brister på det området och att det borde byggas ut, men det är även här fråga om resurser snarare än om utredning och kartläggning. — Så långt tycks vi vara överens.

Det är det tredje området som motionärerna och reservanterna nu vill utreda. Herr Sörenson formulerade det så, att man skulle behöva en fördjupad syn på samlevnadsproblemen. Han skulle vilja utreda och kartlägga behovet av förbättrade relationer oss människor emellan, bättre förståelse för de sköra människor som vi träffar på i vårt dagliga arbete och liv. Visst behöver vi det, visst uppträder vi väl ibland kantigt och kärvt emot varandra och skadar därigenom våra medmänniskor. Kanske uppträder vi både i press och i diskussioner och vid enskilda samtal på ett sätt som lämnar en hel del övrigt att önska, och visst finns det tecken i tiden som tyder på att värderingar,

Ang. den psykoterapeutiska vården
som i många fall har blivit accepterade, inte är de nyttigaste för den enskilde individen.

Vi är i utskottsmajoriteten fullt på det klara med att dessa problem existerar, men vi tror liksom inte att man kan lösa dem genom att tillsätta en statlig utredning. Herr Sörenson vill ta upp de här frågorna för att vi i detta hus skall växa in i problematiken, som han säger. Ja, om så väl vore att man genom att ta upp detta till diskussion kunde växa in i problematiken, vore mycket vunnet, men om frågorna tas upp i en statlig utredning tror jag inte det underlättar för någon av kammarens ledamöter eller för någon annan utom möjligen utredningsmännen att tränga djupare in i denna problematik.

Utskottet är sålunda enigt om att behovet av en utbyggnad av olika vårdresurser är väl dokumenterat. Det gäller nu att på rätt sätt lösa problemet. Därvidlag anser utskottet att de åtgärder som är föreslagna av olika instanser måste få verka ut och prövas och kanske byggas ut ytterligare i mån av resurser. Vi tror inte att man genom att hänskjuta alla dessa frågor till en utredning för dem vidare, utan att vi nu bör försöka sammanfatta våra erfarenheter och komma fram till en syntes.

Man kan väl också vänta sig, om den förutskickade sammanslagningen av socialstyrelsen och medicinalstyrelsen kommer till stånd, att dessa problem i stort sett kommer att hamna under en hatt. Det bör också underlätta en utbyggnad av den kursverksamhet och den utbildningsverksamhet som pågår. Det föreligger nog för närvarande en viss splittring på detta område, men vi får uttala en förhoppning om att de resurser som finns kommer att samordnas.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Låt mig uttala min tacksamhet över att utskottets representant

Ang. den psykoteraeutiska värden

har stor förståelse för den problematik det här är fråga om. Jag delar hans uppfattning att skillnaden i vår grundsyn kanske inte är så stor. Ett par saker måste jag emellertid anföra.

Jag är inte naiv nog att tro att en utredning skall kunna klara frågan om den mänskliga samlevnaden i vårt folk. Det är givetvis inte heller mitt syfte i detta avseende, utan det ligger på ett annat plan. Samlevnadsfrågan får andra makter och faktorer i vårt samhälle försöka att komma till rätta med. Den frågan har emellertid en realistisk anknytning till det vi talar om.

Innan jag kom till detta hus tillhörde jag Stockholms stadsfullmäktige, där jag var ledamot av socialstyrelsen. Vi konstaterade att vi inte kunde komma till rätta med två tredjedelar av det klientel vi hade att arbeta med, beroende på deras psykiska störningar. De hade misslyckats med att integreras i vårt i och för sig perfekta välfärdssamhälle. Vid våra sammanträden upptäckte vi gång på gång att det inte fanns folk som kunde träda in och arbeta med dem. De få socialläkare som fanns hade redan ett mycket betungande arbete och räckte inte till för dessa arbetsuppgifter. Jag tänkte då att det måste vara något fel i hela idén att hjälpa dessa psykiskt skadade människor vid en psykiatrisk anstalt. Av personlig erfarenhet vet jag att det finns stora möjligheter till en rimlig, vetenskapligt vederhäftig, mänskligt insiktsfull psykisk vård med hjälp av människor som inte är läkare men som i övrigt har en god utbildning av det slag jag här antyder.

Jag ville med denna motion bland annat slå en bräschi i en något ensidig organisk inriktning som modern svensk psykiatri har. Den har en tendens att tro att roten till allt ont sitter i organiska förändringar och organiska svårigheter.

Jag hör till dem som anser att det finns en personlig dynamisk problematik. Det finns i och för sig organiskt fullt friska människor som haft olyck-

liga levnadsförhållanden. Så var t. ex. fallet med en man som jag haft mycket att göra med. Han har växt upp i Norrland som fosterbarn och har berättat hela sin bakgrund för mig. Hur skulle en sådan människa kunna annat än gå sönder? Men inte kan man säga att det är något fel på honom ur allmän sjukvårdssynpunkt. Det är denna fråga som jag menar att man måste gripa sig an med, och jag hade hoppats att vi genom en utredning skulle kunna få bättre grepp om detta än vi för närvarande har.

Jag tror inte alls att det skulle vara möjligt att genom en utredning lösa alla mänskliga samlevnadsproblem. Det är en helt otänkbar sak. Men att försöka kartlägga de direkt akuta mentalfallen, som vi uppfattar dem, och de allmänna psykiska störningar som finns bland vårt folk, det vore en viktig uppgift.

Det är ett faktum, herr talman, att detta har stor nationalekonomisk betydelse. Det finns en hel del människor i vårt land som saknar förmåga att arbeta, som är psykiskt störda eller av olika skäl har förts in i en spänningssituation. Produktionen blir då lägre. Det är ett rent ekonomiskt intresse att folket i vårt land kan utnyttjas så effektivt som möjligt. Ändå lägger jag naturligtvis tyngdpunkten på det humanitära. Det är en viktig uppgift för samhället att göra allt vad som göras kan för att ställa resurser till förfogande för dem, som verkligen lever ett olyckligt liv, beroende på en olycklig situation. Jag hade trott att en statlig utredning skulle kunna hjälpa oss att på ett klarare sätt se problemen och ytterligare penetrera den fråga det här gäller.

Herr talman! Jag finner ingen anledning att frångå den grundsyn jag har utan vidhåller mitt yrkande om bifall till den avgivna reservationen.

Herr HEDLUND (s):

Herr talman! Jag vill bara komplettera mitt tidigare anförande med ett par

saker med anledning av vad herr Sörenson nu sagt. Det förhållande som han här skildrade, att han vid Stockholms stads socialstyrelse inte har någon personal att skicka sina sköra patienter till, det förhållandet är välkänt. Detta är såvitt jag kan bedöma och såvitt jag har fått belagt av en mängd olika institutioner en utbildningsfråga. Det pågår också en mycket omfattande kursverksamhet både när det gäller vårdpersonal vid våra slutna anstalter och vid våra öppna vårdorganisationer för att komma till rätta med detta problem. Det är möjligt att denna kursverksamhet är otillräcklig och att vi inte inom rimlig tid kan få fram en utbildning som tillfredsställer de önskemål som finns. Men i så fall är det fortfarande mera en fråga om att öka resurserna än att utreda.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen jämlikt framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Sörenson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

Om nyttiggörande av avfallsprodukter
 nen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr Sörenson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 55.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om nyttiggörande av avfallsprodukter

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner om nyttiggörande av avfallsprodukter och om utredning rörande en rationell användning av avfallsämnen.

Till behandling i ett sammanhang hade allmänna beredningsutskottet förehått

dels de likalydande motionerna I: 72, av herr *Nyman m. fl.*, och II: 140, av herr *Rimmerfors m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna I: 600, av herrar *Åkesson* och *Skärman*, samt II: 713, av herr *Westberg m. fl.*

I motionerna I: 72 och II: 140 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning rörande de ekonomiska, tekniska och personella förutsättningarna för en intensifierad bioteknisk forskning för tillvaratagandet av avfallsprodukter och deras nyttiggörande till födoämnen, gärna i samarbete med den internationella forskningen inom detta område, i hopp om att nå resultat, som kunde komma utvecklingsländernas växande befolkning till godo.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder

Om nyttiggörande av avfallsprodukter

hemställt, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 72 och II: 140 samt de likalydande motionerna I: 600 och II: 713 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga, att motionerna jämte utskottets utlåtande över desamma överlämnades till naturresursutredningen.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 53 har motionerna I: 72 och II: 140 om intensifierad bioteknisk forskning för tillvaratagande av avfallsprodukter och deras nyttiggörande fått en välvillig behandling. Eftersom vi tycks ha det relativt lugnt i dag efter gårdagens fejder, ber jag få ta kammarens tid något i anspråk.

Det är två motiv som ligger bakom detta motionspar — för det första sanering av våra vattendrag och ökade möjligheter till tillämpad biologi, s. k. bioteknik, inom olika näringsgrenar, en mycket betydelsefull nationalekonomisk fråga, och för det andra eventuellt möjligheter till bidrag till u-länderna för att hjälpa dem i deras många gånger hopplösa kamp att föda en växande befolkning.

Vi har i dagarna kanske läst om en hotande hungersnöd i Indien, där torkan i år skapat stor livsmedelsbrist. Det är ytterligare en allvarlig påminnelse om vårt ansvar för u-ländernas svältande miljoner. Någon har sagt att mikroberna kanske kan bli räddningen för jordens befolkning. Det finns i dag cirka tre miljarder människor på vår planet, och man räknar med att befolkningen i slutet av detta århundrade skall vara upp emot sex miljarder. Befolkningen ökas varje år med 35 miljoner. Två tredjedelar av människorna lider av undernäring och fel näring.

I motionen har vi frågat oss varför inte vårt folk med sin relativt avancerade och goda forskning skulle än mera kunna bidra till en ökad biologisk forskning och på det sättet hjälpa u-länderna, samtidigt som vi själva kunde

ha stor nytta därav. Det vore ett gott bidrag till u-ländernas framtida försörjning liksom det vore en konstruktiv svensk insats.

Det finns knappast något område inom näringslivet, där biologiska tillämpningar inte kan nyttiggöras. Jag skall be att få läsa några rader ur en översikt angående tekniska och industriella tillämpningar av biologisk forskning, som skrivits av Lars Forslund och tillställts statens tekniska forskningsråd: »Vad man från svensk sida främst skall satsa på inom detta mångskiftande område får ytterst anses vara en nationalekonomisk fråga. Att bättre utnyttja råvarutillgångarna, att dra nytta av ekonomiskt bärkraftiga biologiska produktionsprocesser och att tillvarata det industriella avfallet och återföra det i produktionen har lika stor betydelse vilken industri det än är fråga om; avgörande för satsningen blir kanske vilken industri som på fördelaktigaste sätt kan tänkas förbättra landets handelsbalans. Näringsmedel, framställda genom industriellt applicerade biologiska processer, kan, även om de i dag inte skulle kunna hävda sig på en fri livsmedelsmarknad, i tider av avspärning trygga befolkningens näringsstillförsel. Den forskning som läggs ned på detta område kan i fredstid ge värdefulla bidrag till hjälpen åt utvecklingsländerna.»

Professor Gunnar Myrdal har i ett föredrag i Stockholm 1963 bl. a. kommit fram till följande slutsatser:

»Då våra vetenskapliga och tekniska framsteg i de rika länderna oavbrutet bidrar till att skapa sämre exportbetingelser för u-länderna — t. ex. genom framställning av syntetiska material — måste vi i växande utsträckning ägna vetenskapliga resurser åt att hjälpa dem att höja sin arbetsproduktivitet och att lösa livsmedelsförsörjningens problem. Vår medverkan i internationell forskning är förvisso aktningsvärd men skulle kunna vara än bättre. Främst tycks det mig dock vara viktigt att vi kan tillmötesgå tekniska forskningsrå-

Ang. ogifta ungdomars bostadsförhållanden

dets önskan om att förstärka de resurser som står till bioteknikens förfogande.»

Herr talman, vi talade i går mycket om vår svenska forskning och hur vi skall planera för oss själva. Jag tror att vi också borde tänka på u-länderna i detta sammanhang. Nu har detta motionspar överlämnats till naturresursutredningen, och min förhoppning är att man där skall behandla motionerna välvilligt och inte glömma det ideella motivet bakom dem, nämligen att kunna hjälpa u-länderna i framtiden, kanske med deras livsmedelsförsörjning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottets i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. ogifta ungdomars bostadsförhållanden

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner angående ungdomens bostadsfråga och angående ogifta ungdomars bostadsförhållanden.

Allmänna beredningsutskottet hade till samtidig behandling förehäft

dels de likalydande motionerna I: 596, av fru *Wallentheim m. fl.*, och II: 711, av herr *Trana m. fl.*,

dels ock motionen II: 97, av herrar *Jansson och Lorentzon*.

I motionerna I: 596 och II: 711 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av den ogifta ungdomens bostadsförhållanden och framläggande av därav föranledda förslag.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 596 och II: 711 samt motionen II: 97 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Fru **WALLENTHEIM** (s):

Herr talman! Beredningsutskottets utlåtande nr 54 hemställer efter några vänliga, till intet förpliktande ordvändningar att yrkandena i motionerna I: 596 och II: 711 om utredning av ungdomarnas bostadsförhållanden inte skall till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utlåtandet är enhälligt. Trots detta herr talman, kan jag omöjligen avstå ifrån att ta till orda.

Först några ord i anledning av reciten. Av den framgår att en remissinstans tillfrågats i ärendet: bostadsstyrelsen. En inom arbetsmarknadsverket företagen undersökning 1960, omfattande 1 200 personer, visade att 51 procent av dem var förlagda i baracker och paviljonger. Även om en del i bruk varande baracker är bättre numera än förr, visade undersökningarna att just bostadsförhållandena, speciellt för ungdomen, var en väsentlig orsak till den bristande arbetsanpassning, den stora rörlighet och andra bekymmer som arbetsmarknadsverket kunde konstatera förefanns.

Det är mig bekant att den yrkesarbetande ungdomens bostadsproblem betraktas med stort allvar inom AMS. Frågeställningen är närmast: Hur länge skall den arbetskraft som är med om att bygga allmänt standarduppdrivna bostadshus — också studentbostäder — nöja sig med att bo i baracker och paviljonger, som varit avsedda som tillfälliga anordningar, men som tenderar att bli permanenta? Varför har man inte inom beredningsutskottet ansett det motiverat att inhämta yttrande från en myndighet som så uppenbart har intresse och erfarenhet i saken?

I november 1964 höll de politiska ungdomsorganisationerna ett storlandsting i Stockholm, där just deras bostadsproblem var en central diskussionsfråga. En enig opinion omfattande samtliga politiska ungdomsförbund gav uttryck för sin oro över utvecklingen och krävde snabba samhälleliga åtgärder. Dessa ungdomar, som både vet vad det

Ang. ogifta ungdomars bostadsförhållanden

gäller och representerar de berörda, har inte heller fått yttra sig över motionerna. Jag tror jag vet varför, men, herr talman, jag vill opponera mig mot något som ser ut som en praxis här i riksdagen, nämligen att man försöker undvika remisser till politiska organisationer. Kan man inte förutsätta att synpunkter på frågor av samhällsintresse utkristalliserats genom studier, debatt och erfarenheter just inom de politiska grupperingarna och deras sidosorganisationer? Vi är eniga om att den skolnings- och opinionsbildningsverksamhet, som bedrivs inom politiska organisationer, är betydelsefull, samhällsnyttig och för vår demokrati oumbärlig. Från dessa organisationer rekryter vi folk till direkta insatser i samhällsarbetet. Men innan dess är dessa människors erfarenheter, bedömningar och synsätt i frågor som är aktuella här i riksdagen mestadels på något underligt sätt misskrediterade, därför att de har sina värderingar och synsätt förankrade i ett partipolitiskt arbete. Det kan enligt min mening i en hel del frågor icke vara opåkallat utan tvärtom angeläget att som komplement till andra remissutlåtanden även få veta vad sittande organisationsledningar har att säga.

Så, herr talman, till själva sakfrågan. Utskottet hänvisar i utlåtandet till att bostadsfrågan varit och är föremål för ett intensivt utredningsarbete och att ungdomens bostadsfråga bör prövas i ett större sammanhang.

Det första är sant. Men de unga, icke aktuellt giftermålsinriktade ungdomarnas bostadsläge och behov har icke belysts. Av upplysningar som jag har inhämtat framgår att ungdomens bostadsproblem inte berörts i direktiven för vare sig bostadsförmedlingsutredningen, bostadsbyggnadsutredningen, bostadspolitiska kommittén, hyreslagstiftningssakkunniga eller bostadsförbättringsutredningen, vilkas utredningsarbete enligt beredningsutskottet skulle ha beaktat eller kommer att beakta ung-

domens bostadssvårigheter. Ungdomens bostadsproblem kan inte ses som en isolerad företeelse, säger man. Fråga är väl om den inte — åtminstone vad gäller den yrkesarbetande delen av ungdomen — är helt bortglömd, och man har skäl till pessimism om man verkligen får frågan prövad i de stora sammanhang som utskottet talar om.

I Stockholm fanns 110 000 mantalskrivna ungdomar år 1960 i åldern 16—25 år. 75 procent av dem bodde hos föräldrar eller anhöriga, 5 procent i egna lägenheter, 20 procent eller alltså omkring 22 000 enbart i Stockholm var inneboende eller lånade tillfälligt en madrass hos någon kamrat eller liknande. Om boendeförhållandena för den andra stora gruppen, till Stockholm inflyttade men icke mantalskrivna, de studerande och arbetande som var bostadssökande i Stockholm, visste man av naturliga skäl ingenting alls. Hur många ungdomar i dag som i Storstockholms-, i Göteborgs- och Malmö-regionerna och i andra expanderande orter har otillfredsställande eller helt oacceptabla boendeförhållanden vet vi inte. Vi vet bara — inför allas insikt om det ökade efterfrågetrycket — att det måste vara fråga om betydligt fler än för fem år sedan.

Visst är detta problem till sina dimensioner i första hand ett storstadsproblem, men med fortsatt urbanisering och koncentration inom utbildningsväsende och näringsliv kommer det att uppträda och bli allt större på många andra håll.

Hemmaboendet kan för många i de högre ungdomsåldrarna både för dem själva och deras anhöriga vara en nödlösning. De har i alla fall en förankring i sin omgivning, och det är inte i första hand om dem jag talar utan om dem som finns i de möblerade rummen, och där har vi för övrigt tyvärr även en del familjer. Hur får de tag i dessa rum, hur bor de sanitärt, på vilka villkor och till vilka priser? Man vet en del genom TV och genom pressen. Jag

Ang. ogifta ungdomars bostadsförhållanden

har pressklipp från Stockholm men också från städer som ligger i norr och söder, och de är verkligen en beklämmande bild av ungdomens bostadselände. Att vi ändå bland denna ungdom har så många fina och ambitiösa personer vittnar om en beundransvärd tåga, men att vi kan konstatera detta kan sannerligen inte få tjäna som någon sorts huvudkudde. Vi vet också lika väl att vi har ett stigande ungdomsfylleri, en ökande ungdomskriminalitet, att vi har en massa ungdomar som driver och söker sig en gängtillvaro av tristaste slag. De återfinns visst inte alla i bostadsjungeln, men många gör det. På dessa sektorer satsar samhället enorma pengar för att rätta till och reparera skadorna. Ibland synes det mig skäligen meningslöst då de lever i eller återbördas till en nedbrytande bostadsmiljö.

1960 års barnavårdslags föreskrift för kommunerna att med kraft ägna sig åt förebyggande ungdomsverksamhet får enligt min mening på flera håll anses vara ur kraft på grund av realiteterna i bostadshänseende. Att kommunerna bygger fritidsgårdar och satsar på kollektiva fritidsaktiviteter är ju gott och väl, men verkliga ansträngningar för att ge ungdomarna ett alternativ till en helt vanlig och normal fritidstillvaro i sin egen bostad, vore inte det verkningfullare? Detta alternativ bör ges genom kommunal förmedling. Privat annonserande rumsförmedlingsbyråer finns, som inte drar sig för hänsynslösa metoder och som så att säga har sitt kontor på fickan.

År 1963 var vid Stockholms hyresnämnder antalet ärenden gällande fastställelse av skälig hyra för möblerade rum knappt 100 mot tidigare 400—500 årligen. »Att därav dra den slutsatsen att marknaden förbättrats kan inte komma i fråga», sade tillförordnade borgarrådet i ett interpellationssvar 1963. Vi har att konstatera att den ungdom som verkligen är i behov av hyresnämnder-

nas skydd mot ockerhyra inte går den vägen. De vågar inte göra det därför att konsekvenserna ofta blir att de sedan inte kan bo kvar.

Härmed har jag, herr talman, visst inte velat säga att alla hyresnämndsfall leder till trakasserier från rumsuthyrare. Naturligtvis finns det hyggliga och bra sådana, men det hindrar inte det allmänna omdömet att ungdomar i nuläget praktiskt taget är rättslösa i detta sammanhang.

Det statliga studentbostadsstödet infördes 1950 och avgränsades till att gälla studerande vid samtliga akademiska läroanstalter, fackhögskolor och socialinstitut. I en motion 1963 begärde herrar Oskar Lindkvist och Svenning ändring av bestämmelserna för att få in även andra studerande under förmånerna. Motionen avslogs. Kritstrecket gäller än i dag. I år i proposition nr 141 önskar statsrådet Edenman översyn av dessa bestämmelser för att även andra studerande grupper efter särskild prövning skall kunna medges rum i studentbostadshus.

Det är ju bra, men jag frågar: Varför är inte också den yrkesarbetande ungdomen innesluten i vederbörandes omtanke eller — om det ter sig mindre naturligt — i någon annans omtanke i regeringskretsen?

Läsåret 1963/64 fanns det 16 000 rumsenheter i studentbostadshusen enligt proposition nr 141. Hur många totalt, som fanns på s. k. ungdomshotell till vilka den yrkesarbetande ungdomen hänvisas, vet jag inte. Vad jag dock vet är att de är få och att de saknas i en hel del kommuner, där det är ett stort behov av dem. Många kommuner vill inte bygga några ungdomshotell. Skälet är att man inte vill ha kategorihus eller att det blir för dyrt. Jag vet också att i Stockholm antalet rumsenheter på ungdomshotellen år 1964 var mellan 750 och 800. Det har förekommit att man till dem har hänvisat nödställda studenter, medan den motsatta vägen

Ang. ogifta ungdomars bostadsförhållanden

— även efter den nu ifrågasatta uppmjukningen av bestämmelserna — fortfarande kommer att vara stängd.

För att undvika varje missförstånd vill jag understryka, att jag inte har det minsta emot ett studentbostadsstöd. Jag vet att studentbostäderna inte räcker till, och jag förstår mycket väl att en forcering av studentbostadsbyggnandet är en ofrånkomlig förutsättning om man skall klara utbyggnadsprogrammet för den högre utbildningen. Jag kan dock, herr talman, inte acceptera och vill inte med tystnad förbigå det faktum att den yrkesarbetande ungdomen — vi anser väl att den är lika viktig och oumbärlig som varje annan grupp för vårt framåtskridande? — inte är föremål för någon målmedveten satsning i fråga om bostäderna på samma sätt som de studerande.

Jag vill understryka att jag här inte har berört betalningsförmågan över huvud taget. För de yrkesverksamma måste den självfallet vara en annan än för de ungdomar som ännu inte har fått några inkomster. De yrkesarbetande ungdomarna har inte någonting motsvarande studentkårsorganisationerna att sätta bakom sina rättmätiga krav. Det har heller inte haft en röst i beredningsutskottet, i varje fall inte redovisad i utskottsutlåtandet.

Vad utskottet framhåller om att ungdomarnas liksom andra befolkningsgruppers bostadsförsörjning är ett kommunalt planeringsspörsmål och om att de yrkesarbetande ungdomarnas bostadsproblem får beaktas av kommunala instanser vid uppgörande av deras bostadsbyggnadsprogram får väl uppfattas såsom ett uttryck för den meningen att vårt utredningsyrkande så att säga inte är en riksdagsfråga. Om denna min tolkning är riktig måste jag för min del genmäla att tillkomsten av alla slags bostäder är beroende just av denna kommunala planering och det bostadsprogram som man i kommunerna engagerar sig för. Detta har dock inte — av skäl som alla har omfattat — hindrat

riksdagen från att begära eller regeringen från att tillsätta utredningar för en omfattande kartläggning och belysning av familjernas, åldringarnas och även av den avgränsade gruppen studenternas bostadsläge och behov.

Det förslag som dessa utredningar sedermera har kommit till har ju även i sina huvuddrag blivit bestämmande för vilken bostadspolitik som i olika avsnitt skall föras här i landet. Jag kan för min del omöjligen se någon principiell skillnad eller något annat skäl till varför inte även den yrkesarbetande ungdomens bostadsproblem göres till föremål för utredning, för att vi skall få fram behövliga fakta och riktlinjer också för deras anständiga bostadsförsörjning. Att en stor chans i detta sammanhang har gått förlorad i och med att höstens bostadsräkning är slutförd, kan jag bara livligt beklaga. Möjlighet att i bostadsräkningsformuläret även ha givit utrymme för vårt utredningsönskemål hade funnits — åtminstone till en del — om utskottet hade haft något intresse för saken. Motionerna väcktes i januari.

Jag hör till dem som trots den svåra bostadsbristen — vilken enligt min tro inte skulle med godtagbara metoder kunna bemästras bättre av oppositionen — anser att regeringen och den främst bostadsansvarige är värda en uppriktig erkänsla för de ansträngningar och de engagemang som ligger bakom den enorma bostadsomvandling som har skett i vårt land under de senaste åren. Denna min uppfattning är inte mindre stark därför att jag här har nödgats framföra mina kritiska synpunkter rörande ungdomens bostadsförsörjning.

Herr talman! Jag vill sammanfatta. Det finns enligt vår mening starka skäl för den av oss begärda utredningen av ungdomens bostadsförhållanden och behov. Hur är ungdomens bostadsläge i olika tätorter? Hur många har tillfredsställelse eller helt acceptabla boendeförhållanden? Skall vi fortsätt-

Ang. ogifta ungdomars bostadsförhållanden

ningsvis ha en kategoriklyvning i fråga om samhällets engagemang för ungdomarnas bostäder, statliga lånebelopp, ränteförmåner, engagemang för anskaffande av tomtmark etc.? Finns några möjligheter att stimulera till ökat utbud av möblerade rum? En kartläggning och belysning av dessa och en hel del andra spørsmål beträffande ungdomens bostadsförsörjning och därpå beroende förslag och rekommendationer skulle — som skett beträffande andra gruppers bostadsförsörjning — ge kommunerna bättre möjligheter att mera målmedvetet och mera samordnat angripa problemet.

Herr talman! Så som utskottets utlåtande nu föreligger vill jag inte ställa något yrkande, men jag har känt ett tvingande behov av att inför kammaren få motivera de tankegångar som har legat bakom motionsyrkandet. Mitt hopp är nu att regeringen skall finna dessa motiveringar värda beaktande.

I detta anförande instämde herrar *Lars Larsson* (s), *Palm* (s) och *Sörenson* (fp), fröken *Ranmark* (s), *Adolfsson* (k) samt fru *Carlqvist* (s).

Herr **CARLSSON, OSCAR**, (s):

Herr talman! Jag tror att alla ledamöter i allmänna beredningsutskottet kan instämma i vissa av de synpunkter som fru Wallentheim har framfört. Utskottet säger ju i sitt enhälliga utlåtande att ungdomens svårigheter att få bostäder — som ju särskilt är ett storstadsproblem — är en fråga som är värd allt beaktande.

Utskottet har emellertid inte kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten vid att detta problem i första hand måste ses som ett planeringsspørsmål för kommunerna. Det torde ankomma på kommunerna och deras organ att söka planera bostadsanskaffningen så att även ungdomarna kan få bostäder. Som motionärerna påpekat gäller detta inte minst beträffande byggandet av ungdomshotell. Det föreligger redan nu

möjligheter för kommuner och allmännyttiga bostadsföretag att på förmånliga villkor erhålla statliga lån för uppförande av speciella ungdomshotell. Detta har också framhållits i bostadsstyrelsens yttrande över motionerna. Med anledning härav har utskottet enhälligt ansett att det inte finns något skäl att tillsätta en statlig utredning på denna punkt.

Vad beträffar införande av obligatorisk rumsförmedling, vilket motionärerna också talar om, så har ju riksdagen vid upprepade tillfällen ställt sig avvisande till förslag om obligatorisk bostadsförmedling. På grundval av bl. a. vad utskottet anförde i sitt utlåtande nr 37 vid 1962 års riksdag tillkallades en särskild utredning med uppgift att undersöka bostadsförmedlingens organisation och principer. Senare har det kommit tilläggsdirektiv som närmast gäller stockholmsområdet, och i dessa har det gjorts uttalanden som kan sägas innebära en viss uppmjukning av avståndstagandet från ett sådant obligatorium när det gäller vissa särskilda fall. Utskottet anser enhälligt att denna utrednings överväganden bör avvaktas innan ytterligare utredningsåtgärder vidtages.

Som utskottet erinrat om, finns det utöver nämnda utredning ett flertal andra utredningar som har att behandla spørsmål på bostadsbyggandets område.

I fråga om uthyrning av möblerade rum — en fråga som motionärerna också har varit inne på — sker naturligtvis en viss uppskörtning. Hyreslagstiftningssakkunniga har emellertid i uppdrag att överväga frågan, huruvida en lagstiftning kan införas i syfte att skapa garantier mot oskäligen hyresersättning för möblerade rum.

Det är alltså utskottets enhälliga mening att de i motionerna berörda frågorna bör prövas i dessa sammanhang, och det torde väl inte erfordras några nya utredningar för detta. Att det är en mycket viktig och allvarlig fråga, därom råder väl intet tvivel och därom kan nog kammarens ledamöter vara ense.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Det är väl att hoppas att de utredningar och sakkunniga som håller på att granska dessa spörsmål snarast måtte redovisa resultaten av sina överväganden, så att riksdagen får tillfälle att ta ställning till ärendet.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till utskottets enhälliga utlåtande.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Inlägget av utskottets ärade representant kan inte föranleda till annat än ett uppreparande och understrykande av vad jag sade på ett par punkter.

I direktiven till de i utskottsutlåtandet omnämnda utredningarna finns icke ungdomens bostadsfråga berörd. Den planering som det talas om när det gäller ungdomens bostäder måste gälla alla andra gruppers bostadsfråga, och den har icke hindrat att man tillsatt utredningar för att få de problem belysta som sammanhängt med bostadsfrågan för exempelvis familjerna, de gamla och studenterna.

Frågar man ansvariga människor i Stockholm och i andra kommuner, vilket jag har gjort, för att få närmare reda på ungdomens boendeförhållanden, så blir svaret att man ingenting vet, men man deklarerar att saken verkligen borde utredas. Även Stockholms arbetarkommuns ordförande har i något sammanhang framhållit detta.

Det gäller ett mycket allvarligt problem för ungdomarna. När vi dragit upp riktlinjerna för vår bostadspolitik på andra områden har vi haft fakta och kunskaper att basera dem på. Ungdomarnas boendeproblem har helt enkelt kommit vid sidan. En av anledningarna härtill är, herr talman, att deras problem i sammanhanget inte är tillräckligt belyst.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 5 november 1965 dagtecknad proposition, nr 173, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att den fullmakt, som Kungl. Maj:t för närvarande hade att vid allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrien förordna, att byggnadsarbete av visst slag inom visst område icke finge påbörjas utan igångsättningstillstånd, och som upphörde att gälla den 31 december 1965, skulle avlösas av en något vidgad fullmakt. Enligt denna skulle Kungl. Maj:t även vid annat hinder för byggnadsverksamheten kunna förordna för hela landet eller del av landet, att visst slags byggnadsarbete icke finge påbörjas utan igångsättningstillstånd. Den nya fullmakten hade föreslagits skola gälla till utgången av år 1967.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner:

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

a) de likalydande motionerna nr 809 i första kammaren av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, och nr 958 i andra kammaren av herr *Eliasson* i Sundhorn *m. fl.*,

b) de likalydande motionerna nr 810 i första kammaren av herrar *Enarsson* och *Akerlund* samt nr 959 i andra kammaren av herrar *Ringaby* och *Nordgren*, ävensom

c) de likalydande motionerna nr 811 i första kammaren av herr *Skårman, m. fl.* och nr 960 i andra kammaren av herr *Wiklund, m. fl.*

I samtliga motioner hade anhållits, att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 173 måtte besluta förlänga giltigheten av den nuvarande lydelsen av 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete till utgången av år 1966.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen med avslag å motionerna I: 809 och II: 958, I: 810 och II: 959 samt I: 811 och II: 960 måtte bifalla förevarande proposition, nr 173.

Reservation hade anförts av herrar *Alexanderson, Åkesson, Sundin, Lidgard, Nyberg, Johansson* i Öckerö, *Bengtson* i Solna och *Larsson* i Borrbý, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 809 och II: 958, I: 810 och II: 959 samt I: 811 och II: 960 måtte avslå förevarande proposition, nr 173, samt för sin del besluta, att lagen den 29 maj 1964 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete skulle äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1966.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Byggnadsregleringen kan, jämte hyresregleringen och vad därmed äger samband, sägas utgöra den sista kvarlevan av de av andra världs-

kriget förorsakade tvångsregleringarna, i varje fall av dem som nu är i praktisk tillämpning.

Vi var här i riksdagen för några år sedan, i början av 1960-talet, eniga om att byggnadsregleringen skulle avskaffas, men innan den sista kvarlevan, som skulle bibehållas under en övergångstid, hade upphört att gälla var man redan år 1963 färdig från regeringens sida att blåsa liv i den igen. Den skulle nu, sades det, finnas som en reservutväg för att klara säsongutjämningen i byggnadsbranschen, om de frivilliga överenskommelserna på detta område inte skulle fungera tillfredsställande. Och så ett år senare, år 1964, återkom regeringen med förslag till reglering av byggnadsverksamheten i anledning av på vissa orter föreliggande brist på arbetskraft. Detta förslag, vars syfte dock var begränsat till att på vissa orter hålla tillbaka mindre angelägna arbeten, genomfördes också trots oppositionens motstånd och har nu verkat i ett och ett halvt år. Och nu slutligen har genom den här aktuella propositionen framlagts förslag om en sådan utökning av regleringsmöjligheterna, att byggnadsverksamheten faktiskt kan regleras i samma utsträckning som under krigstiden skedde. Det sägs visserligen att avsikten är att begagna möjligheterna restriktivt och sålunda att med krav på byggnadstillstånd belägga endast vissa begränsade kategorier av byggnadsprojekt. Den föreslagna lagtexten innehåller emellertid inga begränsningar, utan tillämpningen ligger helt i regeringens hand. Särskilt är att märka att man visserligen bibehåller beteckningen igångsättningstillstånd, som egentligen är avsedd att beteckna en reglering endast av lämplig tidsföljd och fördelning på olika årstider av aktuella byggnadsprojekt, men i själva verket avses att på obestämmd tid hindra att vissa projekt kommer till utförande. Härigenom är regleringen återförd till den innebörd, som den hade under kriget och efterkrigstiden.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Att man kommit därhän är ganska märkligt med hänsyn till att det fortfarande uttalas från regeringspartiets sida, att man i första hand bör använda sig av generella regleringsåtgärder, således närmast finanspolitiska åtgärder, och att det vidare erkännes att fysiska regleringar av den nu föreslagna typen medför betydande olägenheter.

Med hänsyn till den principiella enighet som råder på den punkten behöver jag inte uppehålla mig så utförligt vid dessa olägenheter. Jag vill bara här i korthet framhålla att den ovisshet i fråga om planeringen och den svårighet att i full utsträckning utnyttja byggnadsindustriens kapacitet, som måste bli konsekvensen av en dylik fysisk reglering, med all säkerhet leder till en påtaglig ökning av byggnadskostnaderna. Denna ökning drabbar givetvis i sista hand konsumenterna, och det är anledning att framhålla att den nu aktuella regleringen även i den begränsade omfattning, som närmast är avsedd att sättas i kraft, kommer att gå ut över även så socialt angelägna ting som sjukvårdsinvesteringarna. Vissa sjukhusbyggen kommer sålunda att skjutas på framtiden, och landstingen kommer som byggherrar att få känna på den sönderbrytning av uppgjorda planer och den kostnadsfördyring, som jag nyss talade om.

Jag har här bara i största korthet antytt de viktigaste punkterna i de motiv som föranlett representanter för de tre oppositionspartierna att i motioner yrka avslag på den föreliggande propositionen. En utförligare redovisning har lämnats i motionerna och i den reservation, som av utskottets borgerliga hälft anförts mot utskottsutlåtandet. Jag skall inte här upprepa dessa argument.

Under den tid, då den nu gällande regleringen tillämpats, har samlats en lång rad genom regleringen tillbakahållna projekt. Enligt propositionen beräknas kostnaden för dessa projekt per den 1 augusti i år uppgå till över 600 miljoner kronor. Det är klart att man inte nu

plötsligt kan släppa lös hela detta upp-dämda investeringsbehov. Reserverna har därför funnit sig nödsakade att medverka till att den nuvarande regleringen förlängs på ett år. Men därvid förutsattes att under denna förlängningstid regleringen handhaves på sådant sätt, att någon ytterligare förlängning inte skall bli nödvändig.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Frågan om fullmakt för Kungl. Maj:t att vid allvarlig brist på arbetskraft i byggnadsindustrien förordna, att byggnadsarbeten av visst slag inte skulle få sättas i gång utan särskilt tillstånd, diskuterades intensivt och utförligt för två år sedan. I princip är det inte så mycket att tillägga beträffande den frågan — de principiella argument som kunde anföras mot det då framlagda förslaget kvarstår alltså, och det finns ingen anledning att upprepa dem. Jag skall bara framhålla att man på den borgerliga sidan är totalt enig om att de problem, som det här gäller, kan lösas mer effektivt och rationellt på annat sätt och på andra vägar.

Det intressanta i debatterna för två år sedan var att de ivrigare förespråkarna för denna fullmaktslagstiftning så kraftigt betonade att lagstiftningen skulle utlösas endast vid allvarlig arbetskraftsbrist, enbart på vissa områden och allenast avse speciella byggnadsobjekt — i debatten spelade kyrko- och bankpalats, bensinstationer och garagebyggnader en särskilt stor roll.

Mot denna bakgrund med de ingående skildringarna av den ännu så länge gällande lagstiftningens inskränkningar förefaller det märkligt, inte att man återkommer — departementschefen gjorde ju det förbehållet den gången lagstiftningen tidsbegränsades att man måhända kunde bli tvungen att återkomma — utan att man begär en sådan

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

utvidgning av lagstiftningen som herr Alexanderson nyss har beskrivit.

Utskottsmajoriteten har sin förklaring till att den gått med på en sådan utvidgning. Reservanterna konstaterar, måhända något hårdhärtat, att det är den förda byggnads- och bebyggelsepolitiken som har förorsakat den nu rådande överhettningen på arbetsmarknaden och bristen på bl. a. arbetskraft inom byggnadsindustrien; det är väl ett något finare uttryck för att den förda politiken har misslyckats med uppgiften att skapa en tillfredsställande balans på byggområdet.

Herr talman! Mot bakgrunden av det anförda hemställer jag om bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON, KNUT, (s):

Herr talman! Först ett par ord i avslutning till vad de två föregående talarna har sagt.

Det är väl ändock en viss överdrift att påstå, herr Alexanderson, att man med den nu föreslagna lagen inför samma ordning som gällde från 1943, under senare delen av kriget och en bra bit in på efterkrigstiden. Väsentliga skillnader föreligger dock mellan den lag som gäller nu, den som här föreslås och den som gällde i varje fall under krigstiden; liberaliseringar genomfördes ju flera gånger fram till den tidpunkt då lagen definitivt upphörde att gälla.

Det är riktigt som herr Alexanderson gav uttryck åt, att enighet råder bland utskottets ledamöter om att investeringsviljan är större än tillgängliga resurser. Därför är man också ense om att behov av åtgärder föreligger, alltså av en förändring jämfört med föregående år — det var i maj 1964 vi diskuterade den här frågan, inte för två år sedan. Då svarade ju de borgerliga partierna för utskottets utlåtande och yrkade avslag på propositionen. Den lag som då antogs på förslag av de socialdemokratiska reservanterna vill de borgerliga partierna nu förlänga ytterligare ett år.

Oenigheten i dag gäller huruvida det i nuvarande läge är motiverat att skärpa de åtgärder som kan tillgripas med stöd av gällande lag. Vidare råder oenighet om de medel som måste utnyttjas för att nå en bättre balans mellan investeringsvilja och tillgängliga resurser.

Om man tittar på förslaget innebär enligt den föreliggande propositionen så är det väl i förhållande till nuvarande lag inte bara arbetskraftsbristen som motiverar begränsningar i igångsättningarna. Det är även andra hinder, och bland dessa anges särskilt bristen på kapital. Detta är en mycket viktig faktor i sammanhanget och som enbart den motiverar en begränsning.

I motsats till gällande lag är förslaget inte begränsat till vissa geografiska områden. Beträffande valet av projekt som skall bli föremål för begränsningsåtgärder innebär lagförslaget en helt annan princip. Man har prioriterat bostäder och industriinvesteringar, och det är väl någonting som samtliga är ense om.

I övrigt är det hela både i fråga om på vilka orter som begränsningsåtgärder kan bli aktuella och ävenså beträffande valet av projekt helt beroende av situationen och läget på den ort det gäller. Jag tror att den selektiva åtgärd som här är föreslagen är väsentligt bättre och att föredraga framför att man på förhand i lagen pekar på vissa geografiska områden och spikar fast vissa slag av projekt.

Herr Alexanderson var inne på kostnadsfrågan. Han har också i sin reservation varit inne på den saken och talat om de olägenheter som den praktiska tillämpningen skulle innebära. Det sägs i reservationen på sidorna 18 och 19 att »tilltagande krav på kontinuerligt utnyttjande av byggnadsföretagens personal, maskiner och administration samt snabbare rationalisering fordrar vidgade möjligheter till säkrare marknadsöverblick. Förslaget innebär i detta avseende enligt utskottets mening allvarliga hinder för det fortsatta ratio-

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

naliseringsarbetet och kan rycka undan möjligheten att nedbringa byggnadskostnaderna.» Både utskottsmajoriteten och reservanterna är emellertid ense om vad departementschefen just på den punkten har gett uttryck åt — ett som jag tycker mycket centralt avsnitt i det hela. Man hänvisar där till vad remissinstanserna har anfört i detta avseende. Departementschefen framhåller där att »välplanerade byggnadsföretag med hög industrialiseringsgrad ger uttryck åt en hushållning med resurserna som bör understödjas. Vid val mellan i övrigt likvärdiga byggnadsprojekt bör de bättre planerade ha företräde och företag med hög grad av industrialisering ges företräde framför byggen som är avsedda att utföras med traditionella metoder. En allmän förutsättning för sådan prioritering bör vara att det framstår som sannolikt att besparingar i den samlade resurstillgången därmed kan uppnås.»

Jag skall inte förneka att det naturligtvis i enstaka fall kan påvisas att tillämpningen av denna lag på det aktuella projektet kan medföra en kostnadsökning. Det skall vi inte bortse från. Men då är frågan om det inte är bättre än att ta en praktiskt taget generell kostnadsökning till följd av de åtgärder som vi tvingas vidta för att begränsa den stora investeringsviljan i en situation där det föreligger brist på kapital, material och arbetskraft — ett förhållande som drabbar stora delar av byggandet. Blir inte den sammanlagda kostnadskonsekvensen för både konsumenter och samhälle betydligt lägre om övervägande del av byggandet kan bedrivas ostört? Jag tror också att de riktlinjer som klart kommer till uttryck i departementschefens uttalande, i praktiken kommer att eliminera en del av de farhågor, som reservanterna har inte minst när det gäller kostnadsfrågan.

Det är klart att det finns alternativa åtgärder till denna fysiska reglering. Jag vill gärna personligen understryka att jag delar de synpunkter

som reservanterna har anfört, att det vore mera praktiskt och ändamålsenligt om man kunde komma fram till en annan ordning, där man med generellt verk samma ekonomiska medel kunde klara den erforderliga begränsningen, som vi alltså är överens om. Svårigheten är dock att någon sådan metod för närvarande inte finns. Intill dess att vi funnit en sådan metod har vi inget annat val än att gå på den av departementschefen föreslagna utökningen av nu gällande lagstiftning.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag ber att få instämman i vad herr Knut Johansson har sagt.

Herr ALEXANDERSON (fp):

Herr talman! Det räknestycke som herr Knut Johansson talade om här när han försökte klara ut var de största utgiftsökningarna skulle ligga, tror jag är ganska svårlöst. Det är inte så lätt att utan vidare avgöra om den ena eller andra vägen leder till det billigaste resultatet. Denna reglering kan lätt leda till att byggnadsföretag som genom denna prioritering sätts åt sidan finner att hela deras apparat blir utan användning. Det är stora kostnadsökningar som ligger där. Det är inte heller så alldeles säkert att det urval av byggnadsföretag som får tillfälle att verka på marknaden alltid är det riktiga valda. Jag tror att man inte skall ha någon övertro på myndigheternas klarsynthet i detta fall.

Vad sedan gäller det som herr Knut Johansson slutade med, att vi helst skulle ha generellt verkande medel, vill jag erinra om att man dock sedan denna proposition framlades fått se försök att med dirigering av lånemedel verka i detta avseende. Jag kan inte utan vidare acceptera de metoder som där har använts, men jag tycker att de visar att det tydligen finns tillgång till möjligheter som man inte tagit till dessförinnan.

Ang. igångsättningstillstånd för byggnadsarbete

Herr **JOHANSSON, KNUT**, (s):

Herr talman! Jag kan hålla med herr Alexanderson om att det är svårt att få en klar översikt över kostnaderna. Det skulle vara synnerligen värdefullt, om man kunde åstadkomma en sådan utredning att man fick i byggnadskostnadsindex någonting som jag skulle vilja kalla konsekvenskostnader just på grund av att man bygger mera än vad resurserna medger, inte minst när det gäller bristen på kapital och krediter till bostadsbyggandet. Det skulle vara synnerligen önskvärt, och det är tänkbart, herr Alexanderson, att om vi kommer fram till en sådan kartläggning skulle det gå lättare att komma överens om önskvärheten av en skärpning av nu gällande medel och även att kostnaderna totalt skulle bli mindre om man prioriterade på detta sätt. Vad man i första hand vill åstadkomma är en begränsning av mindre angelägna arbeten. Sedan är det ändå riktigt att man vid val av projekt som inte får sättas i gång tar hänsyn till vilka som är mest rationellt planerade. Jag kan försäkra både herr Alexanderson och kammarens ledamöter i övrigt, att jag inte skulle vara med om att tillstyrka ett förslag där motsatsen skulle bli fallet, när man dagligen efter fattig förmåga försöker medverka till en så hög effektivisering och rationalisering som möjligt.

När det gäller den sista frågan som herr Alexanderson var inne på, så ligger den väl ändå något vid sidan om detta problem. Den dirigerings av låne-medel, som herr Alexanderson kallade det, avsåg ju sådana projekt som inte skulle stå tillbaka. De var prioriterade. De var igångsatta. De hade fått igångsättningstillstånd, men många hade kanske fått vänta i månader just på grund av att krediter saknades. Det är ett problem som inte hör samman med denna frågeställning. Vad jag menar med generella ekonomiska medel är närmast att man skulle uppgöra ekonomiska kvoter, ramar, för de slag av byggnader — bostäder, industrier, skolor, sjukhus,

m. m. — som man vill ha prioriterade och att ordningen skulle vara sådan att pengarna — krediterna — i enlighet med ramarna fanns vid den tidpunkt då vederbörande byggherre behövde dem.

Herr **ALEXANDERSON** (fp):

Herr talman! Jag vill bara instämma i herr Johanssons uttalande om önskvärheten av en närmare utredning och undersökning av dessa byggnadskostnader, men med det tillägget att man då även skall ha uppmärksamheten fäst på den fördyring på arbetskraftssidan som i sådana situationer också uppkommer.

Herr **JOHANSSON, KNUT**, (s):

Herr talman! Man skall naturligtvis ha uppmärksamheten fäst på alla faktorer som bidrar till en kostnadsökning. Det kan tänkas, herr Alexanderson, att man kan finna många fall där det inte varit arbetskraften utan kapital och andra omständigheter som inverkat. Men självfallet skall även arbetskraftsfrågan beaktas.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Med anledning av vad herr Johansson nyss sade skulle jag beträffande kreditgivningen, som givetvis kan anses falla utanför denna diskussion men för att yttrandet ej skall stå oemotsagt, vilja säga att man med kreditmedel prioriterat vissa redan prioriterade.

Herr **JOHANSSON, KNUT**, (s):

Herr talman! Man kan använda vilken benämning man vill. Sakförhållandet var att det fanns bostadsprojekt som av myndigheterna fått igångsättningstillstånd, men som inte fick det kapital som behövdes.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Sakförhållandet är det, att många projekt hade igångsättningstillstånd men inte kapital. Några av dessa plockades ut och prioriterades.

Ang. bostadsbebyggelsen på landsbygden

Herr **JOHANSSON, KNUT**, (s):

Ja, det är riktigt. Men de som fick denna prioritering var sådana som blev vägrade krediter, medan samma kreditinstitut lämnade lån till andra företag. Det är ett faktum.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s):

Med anledning av vad herr Hernelius säger om krediterna vill jag understryka att den ändrade lagstiftning, som det här är fråga om, tar hänsyn inte bara till arbetskraftsbristen utan även till den brist som råder på kapital och i viss mån materiel. Den nya lagstiftningen syftar till att resurserna skall kunna användas på bästa möjliga sätt. Jag vill nämna det, eftersom herr Hernelius drog in de här sakerna i debatten.

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr Karlssons inlägg går vid sidan om vad jag sade.

Herr **KARLSSON, GÖRAN**, (s):

Jag tycker det är herr Hernelius som kommit vid sidan om debatten. Jag försöker återföra honom till det som diskussionen rör sig om, nämligen lagstiftningen. Om herr Hernelius sedan vill syssla med kreditgivningen, finns det anledning för oss att vid annat tillfälle ta upp och diskutera den saken.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Alexanderson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 33, röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Alexanderson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 55.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. bostadsbebyggelsen på landsbygden

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av väckta motioner angående bostadsbebyggelsen på landsbygden.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 589, av herrar *Johan Olsson* och *Hilding*, samt II: 712, av herr *Westberg m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående sådana ändringar i gällande författningar, tillämpningsföreskrifter och administrativa anvisningar, att förutsättningar skapades för en friare bostadsbebyggelse på landsbygden.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 589 och II: 712 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Skoglösa* och *Enarsson*, fru *Olsson* samt herrar *Blomquist*, *Kilsmo*, *Börjesson* i *Glömminge*, *Nilsson* i *Bästekille*, *Westberg* och *Nilsson* i *Agnäs*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 589 och II: 712 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående sådana ändringar i gällande författningar, tillämpningsföreskrifter och administrativa anvisningar, att förutsättningar skapades för en friare bostadsbebyggelse på landsbygden.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Denna motion, som jag tillsammans med några andra ledamöter har avlämnat, vill vara en opinionsyttring mot de tendenser till alltför rigorös handläggning av bostadsplaneringen, där alltså syftet blir att alla nybyggnader och mera genomgripande ombyggnader av bostäder skall ske inom stadsplanerat område. Bostadsbebyggelsen utanför dessa områden avvisas, antingen på grund av sanitära bestämmelser, som tyvärr är anpassade till tätortsbebyggelse, eller på grund av tvivel i fråga om kreditvärdet eller sysselsättningsmöjligheterna i orten.

Motionärerna vill fästa uppmärksamheten på de mycket tydliga tendenser beträffande bostadsvanorna som man kan skönja, där en fritidsbostad ute på landet är en mycket vanlig företeelse för tätortsborna vid sidan om bostaden i tätorten, fritidsbostäder som inte bara används under några semesterveckor utan alltmer kommer till användning året runt.

I denna strävan till en rymligare

Ang. bostadsbebyggelsen på landsbygden och friare bostadsmiljö — som jag tror är sund och riktig — kan man nu spåra ett mycket starkt intresse för att kombinera dessa båda slag av bostäder, d. v. s. att i stället för både tätortsbostaden och fritidsbostaden ha *en enda bostad utanför* tätorten men belägen *på acceptabelt resavstånd från arbetsplatsen* i tätorten. Att resa en eller ett par mil utanför en tätort går ofta fortare än att färdas någon kilometer i en koncentrerad tätortsbebyggelse.

Detta rätt nya intresse som man har kunnat skönja beträffande bostadsvanorna tycker jag det finns anledning att uppmärksamma, inte minst med hänsyn till den strukturomvandling som äger rum i samhället, med stark omflyttning och betydande svårigheter när det gäller tätortsplaneringen. De människor som måste flyttas från skogsbygd eller från avlägsen glesbygd till industriorterna för att få arbete kan lättare akklimatisera sig i en miljö som liknar den de lämnar, d. v. s. en rymligare, friare miljö med större plats för de invanda fritidsintressena och utrymme för de personliga egenheter som man vant sig vid. I samband med en stark nylokalisering — som nu är en aktuell fråga — till en ort måste en friare bostadsbebyggelse omkring den kanske förut ringa tätorten vara av värde.

För många landskommuner som nu tjänar som serviceområden och bostadsort för arbetskraften i en närbelägen större industriort torde det vara av stort värde om större frihet kan ges vid bostadsplaneringen. Man har då i sin tur möjlighet att ge större valfrihet åt de bostadssökande och större möjligheter att tillgodose olika önskemål. Även turisterna, de människor som är uttrötade och söker sig rekreation ute i en lugn fritidsmiljö, vill gärna se denna bygd levande och vill se bofasta människor i sin närhet.

I utskottets utlåtande sägs det att alla remissinstanser har avstyrkt motionerna. Detta torde inte vara alldeles riktigt, eftersom väg- och vatten-

Ang. bostadsbebyggelsen på landsbygden byggnadsstyrelsen i sitt remissutlåtande egentligen inte tar ställning till motionens syfte. Man uttalar att motionärernas synpunkter beträffande de sanitära frågorna är relevanta, och man menar att det går att lösa de frågorna även vid sidan om en stadsplanerad bygd men att vissa besvärligheter kan bli följderna om denna glesbygd övergår till tätort och att dessa problem bör uppmärksammas. Detta kan ju inte uppfattas som ett avstyrkande av motionerna.

Kommunförbundet tycks ha missförstått motionernas syfte. Jag citerar ur Kommunförbundets yttrande: »Motionärernas önskemål om att förutsättningar skall skapas för en friare bostadsbebyggelse på landsbygden sammanfaller därför icke helt med de nuvarande allmänt omfattade strävandena med avseende å kommunernas ansvar för bebyggelseplaneringen.»

Detta yttrande måste bero på ett missförstånd. Helt visst menar motionärerna att kommunerna skall ha ansvar för bostadsbebyggelsen och att de ekonomiska synpunkterna fortfarande skall vara vägledande. Jag tror att ett gemensamt mål här kan vara att åstadkomma en funktionell bebyggelse till så lågt pris som möjligt men som ändå beaktar de bostadssökandes olika behov och önskemål. Dessa två synpunkter tror jag mycket väl kan förenas.

Jag vill alltså hävda att samhället bör uppmärksamma de nya tendenser i sund riktning beträffande bostadsvanorna som här berörts, och som kommer till uttryck i den reservation som är fogad till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 55, och jag vill därför, herr talman, yrka bifall till denna reservation.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Motionären herr Olsson inledde sitt anförande med att säga att motionen närmast fick betraktas som en opinionsyttring. Ja, det finns

många motioner som kanske får betraktas som opinionsyttringar, men riksdagen behöver därför inte acceptera och bifalla dem.

Jag vill erinra herr Olsson om att bostadsstyrelsen i sitt remissvar har påpekat att antalet nybyggda lägenheter på icke detaljplanerad mark år 1963 uppgick till 2 629. Det är inte en alltför ringa siffra, herr Olsson. Ett betydande antal lägenheter har byggts på sådan mark, varom vi nu diskuterar.

Utskottet har också hört ett antal övriga remissinstanser. Herr Olsson gör nu gällande att Kommunförbundet skulle ha missförstått motionen. Det är möjligt att Kommunförbundet kan missförstå en motion, men å andra sidan är det uppenbart att just dess remissyttande bör betraktas såsom mycket väsentligt, eftersom Kommunförbundet ytterst har att beakta de problem som sammanhänger med motionsyrkandet. Jag vill också erinra om att Kommunförbundets remissvar är enhälligt. Det betyder att också företrädare för det parti som herr Olsson representerar har accepterat det svar som förbundet har avgivit.

Man kan vidare säga att det national-ekonomiskt sett måste vara en felinvestering att även i fortsättningen bedriva en omfattande byggnadsverksamhet i glesbygderna. Det finns områden i vårt land där det har byggts goda och ändamålsenliga bostäder och där stat och kommun har investerat betydande summor men där människorna saknar inkomstmöjligheter och måste söka sig till andra platser i vårt land. Det finns inga köpare till fastigheterna. De står nu där ute i skogar och ödebygder och vittnar om ett intresse för den planering av bebyggelse som herr Olsson nyss talade för men som icke har visat sig acceptabel.

Jag upprepar att man från utskottets sida har funnit att en viss bebyggelse av det slag det här är fråga om bör få finnas. Utskottet har samtidigt velat varna för att acceptera innehållet i mo-

Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom

tionen med hänsyn till de konsekvenser det innebär inte minst nationalekonomiskt och har därför funnit att motionerna bör avvisas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Jag har endast att beklaga att kommunförbundet och representanter för olika politiska riktningar kan missförstå en motion. Man skriver i ett yttrande på ett annat ställe än det jag nyss citerade att vad motionärerna åsyftar med sin motion synes vara att man skall bortse från sådana huvudsakligen ekonomiska faktorer som hittills med nödvändighet varit vägledande för såväl kommunen som staten vid planering av bostadsbebyggelse.

Detta är ju uppenbarligen ett rent missförstånd. Motionärerna har inte avsett att man skall bortse från de ekonomiska konsekvenserna i detta fall. Vi menar inte heller att de egnahem som nu enligt herr Sörlin står i skogar och ödebygder är en sådan bebyggelse som vi vill ha en större frihet för. Det förstår ju uppenbarligen var och en. Vad vi har framhållit i motionen är att man i områden runt tätorterna inom den s. k. res-zonen skall ge större frihet för dem som där vill bygga och bo. Det kravet kan man förena med ett fullt riktigt ekonomiskt tänkande.

Herr **SÖRLIN** (s):

Herr talman! I anledning av vad herr Olsson senast anförde vill jag erinra om att utskottet i allt väsentligt har anslutit sig till innehållet i remissvaren.

Utskottet vill vidare erinra om att bostadspolitiska kommittén prövar vissa frågor gällande kreditstödet till bostadsbyggande i glesbygderna. Om herr Olsson hade läst innehållet i utskottets utlåtande tycker jag att han borde ha nöjt sig med detta.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som inefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 54.

Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av väckta motioner om statligt stöd till vård i enskilt hem av kriminell och aso-

Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom

cial ungdom samt angående familjevård av missanpassad ungdom m. fl.

Till samtidig behandling hade utskottet upptagit

dels de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 574, av herr *Alexanderson* och fru *Hamrin-Thorell*, samt II: 690, av fröken *Elmén m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsam utredning av frågan om lämplig utformning av statligt stöd till förebyggande vård i enskilt hem av asocial eller kriminell ungdom,

dels ock de likaledes till allmänna beredningsutskottet hänvisade, likalydande motionerna I: 586, av fru *Olsson* och herr *Johan Olsson*, samt II: 692, av herrar *Eriksson* i Bäckmora och *Gomér*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i samråd med berörda huvudmän av familjevårdsfrågan, särskilt spørsmålet om ersättning till enskilda, som i sina hem upptog i motionerna åsyftade människor, enligt i motionerna angivna grunder.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 574 och II: 690 samt de likalydande motionerna I: 586 och II: 692 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Skoglösa* och *Axel Kristiansson*, fru *Hamrin-Thorell*, fru *Olsson* samt herrar *Kilsmo*, *Hamrin* i Kalmar, *Börjesson* i Glömminge och *Westberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 574 och II: 690 samt I: 586 och II: 692 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande familjevård i förebyggande syfte av asocial eller kriminell ungdom samt om förslag till ett lämp-

ligt utformat statligt stöd till denna verksamhet.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Vid behandlingen av detta ärende kan vi till en början vara överens på ett par punkter.

Den ena är att ungdomens stigande brottslighet och missanpassning i samhället orsakar oss stora bekymmer. Vi kan också vara överens om att de förebyggande åtgärderna är av väsentlig betydelse och ett mycket verksammare medel för att återanpassa ungdomarna än radikalare åtgärder.

Den förebyggande verksamheten går, efter vad all erfarenhet visar, bäst att tillgodose genom en individuell uppfostran i enskilda goda hem. Det är också därför vi har placerat så många ungdomar i fosterhem. Paragraf 36 i barnavårdslagen stadgar även att detta är den åtgärd som först skall tillgripas. I ett betänkande av år 1964, »Aktion mot ungdomsbrott» framhålles också vikten av den form av individuellt förebyggande åtgärder som fosterhemsverksamheten utgör.

Vi kan också vara överens om att de människor som åtar sig denna förebyggande vård och som i sin familj och sitt hem tar emot ungdomar som är mer eller mindre på avvägar under alla omständigheter bör få en rimlig ekonomisk ersättning för de utlägg som de måste ha för dessa ungdomar. Det går inte att i pengar värdera den tid, den kraft och det känslomässiga engagemang som de lägger ned. Men de skall väl inte dessutom behöva ha ekonomiska utlägg för denna vård — därom kan vi väl samtliga vara överens.

Det finns olika instanser i samhället som står för dessa kostnader. Kommunerna måste bestrida kostnaderna i fosterhemmen, om de där vill placera ungdomar som förut är omhändertagna eller som bör omhändertas. Många kommuner gör också detta med stor generositet — därom råder ingen tvekan. Men det finns mindre kommuner, som helt

Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom

enkelt inte kan konkurrera med de större rikare kommunerna på den punkten och därför har svårigheter att finna lämpliga familjer för de missanpassade ungdomarnas placering. Det är ett faktum som inte minst rektorerna vid ungdomsvårdsskolorna har vittnat om helt nyligen.

Jag tror inte de mindre och ekonomiskt svaga kommunerna medvetet undviker att vidta förebyggande åtgärder och avstår att placera dessa ungdomar i fosterhem. Men i många kommuner har man nog ibland en undermedveten känsla av att det inte är så farligt ställt med dessa pojkar eller flickor och resonerar som så: vi får vänta och se. Så väntar man och ser, ända till dess att betydligt radikalare åtgärder måste tillgripas, nämligen att placera vederbörande ungdom i en ungdomsvårdsskola. På dessa betalar staten och inte de själva kostnaderna för ungdomarna.

Att motionärerna inte har fantiserat ihop sin uppfattning om de kommunala myndigheternas svaga intresse för dessa ungdomar har vi ett belägg för i en interpellation, som framställdes i riksdagen år 1962 och besvarades av nuvarande utrikesministern men dåvarande socialministern Torsten Nilsson. Han säger bl. a.: »Det skall nämligen erkännas att vissa kommuner inte gör någonting för de unga innan det har gått så långt att dessa har gjort sig skyldiga till sådana brott som föranleder intagande på ungdomsvårdsskola, och detta är inte ett lämpligt sätt att ta hand om de unga.»

Den ekonomiska aspekten tycker jag är mycket mänsklig, när det gäller de mindre kommunerna med ett ekonomiskt svagare underlag, just därför att de vet att staten så småningom övertar kostnaderna på ungdomsvårdsskolorna.

I allmänna beredningsutskottets utlåtande, där både den motion som jag har skrivit på och den som kommer från centerpartiet, avslås, pekar utskottet också på att även landstingen ger anslag till familjevård för missanpassa-

de barn och ungdomar. För ett par år sedan var det tretton landsting som betalade omkring 350 000 kronor för detta ändamål.

Detta är ju egentligen inte en så stor summa och uppenbarligen är det inte heller så många landsting som ägnar sig åt denna form av ungdomsvård. När kommunerna skall placera några av dessa omhändertagna barn och ungdomar på landstingens inackorderingshem, får de i alla fall betala 35 kronor om dagen, vilket ju inte är någon liten summa. Nog kan man väl ifrågasätta, om den gränsdragning, som en gång har gjorts mellan kommunernas och statens utgifter för denna grupp av ungdomar, är för all framtid given och inte kan ställas under diskussion. Motionärerna och reservanterna har menat, att kanske tiden är inne att diskutera om och utreda en riktigare avvägning mellan kommunernas och statens ekonomiska åtaganden. Det är därför vi har föreslagit en utredning i vår motion och i reservationen.

Det är mycket möjligt att det vore lämpligare att staten övertog även en del kostnader för den förebyggande vården. Under alla omständigheter skulle jag vilja påpeka för kammarens ledamöter, att det vore ekonomiskt för staten att göra det. Det är väl inget tvivel om att staten skulle tjäna på att gripa in på ett förebyggande stadium, i stället för att låta ungdomarna löpa linan ut och komma på ungdomsvårdsskolorna.

Jag vill på intet sätt ifrågasätta vården på ungdomsvårdsskolorna eller viljan hos dem som handhar denna vård. Men det är ett faktum, att staten aldrig givit ungdomsvårdsskolorna en riktig chans. Man har varit för snäv när det gäller personalresurserna, för snäv när det gäller utbildning av personal och för snål när det gäller anslagen. Jag är därför alldeles övertygad om att det ur olika synvinklar vore riktigt att göra en utredning i denna fråga. Detta, herr talman, har föranlett oss att reservera

Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom

oss till allmänna beredningsutskottets utlåtande. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Det har inom utskottet icke rått några delade meningar om värdet av att barn och ungdom, som omhändertagits för samhällsvård, blir placerade i för ändamålet lämpliga enskilda hem. Om detta är utskottet fullständigt enhälligt. Skiljaktigheterna har uppstått om huruvida, liksom hittills, primärkommuner och landsting skall klara kostnaderna för detta, eller om man genom att begära en utredning skulle förutskicka, att staten skall överta kostnaderna för denna verksamhet.

Utskottet har velat erinra om att riksdagen har beslutat ett allmänt skatteutjämnande system, som från den 1 januari 1966 kommer att innebära att det blir svårt att föra talet om rika och fattiga kommuner. Systemet innebär nämligen att i de kommuner där man har svagt skatteunderlag kommer staten att tillskjuta pengar i viss utsträckning. Många kommuner har hälsat denna statliga skatteutjämnning med stor tillfredsställelse.

I samband därmed beslöt riksdagen också att avlösa en rad tidigare statsbidrag till verksamhet av olika slag. Ifrån kommunförbundens sida har man nämligen gjort gällande, att avlösningen av dessa statsbidrag skulle förenkla det administrativa förfarandet, och att man därmed skulle spara både arbetskraft och pengar.

Vad är det denna fråga gäller? Det gäller ungdomar som är i behov av vård och att pengar för denna vård utbetalas till de enskilda hem som har denna vård om hand. Men det är svårt att göra gällande, att detta är någon stor ekonomisk fråga för den enskilda kommunen. Det är inte så många ungdomar som behöver denna vård i en kommun av normal storlek. För kommunerna skulle det innebära onödigt administrativt krångel

att redovisa och söka statsbidrag för dessa kostnader.

Vi har ifrån utskottsmajoritetens sida funnit att eftersom man varit villig att avveckla en rad tidigare utgående statsbidrag borde man nu inte genom att begära en ny statlig utredning införa statsbidrag på ett område som ändock är av relativt liten betydelse. Detta har gjort att utskottet för sin del hemställt att motionerna skall avvisas av riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta utskottets förslag.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Det är väl ändå inte så egenartat att införa statsbidrag till ungdomar och barn som placeras i enskilda hem. Det skymtar redan nu ett nytt statsbidrag när det gäller familjedaghemmen föreslaget av socialstyrelsen. Därför kan det inte vara en så avgörande principiell fråga att man inte skulle kunna diskutera en ny ekonomisk avvägning mellan stat och kommun.

Dessutom säger utskottet i sitt utlåtande att ersättningar till fosterfamiljerna i många kommuner inte är av tillfredsställande storlek. Jag tycker inte att det bör betyda något om det finns en ungdom i en kommun eller tio. Det ruckar ändå inte på min uppfattning om att avvägningen kan vara bättre. Och jag kan heller inte förstå att det kan vara av avgörande betydelse för herr Sörlin vilket antal det är fråga om i kommunerna.

Erfarenheten visar att det är svårt att få fosterhem i många fall. Åtminstone enligt vad jag har erfarit får man ringa, skriva och arbeta hårt för att få någon som vill åtaga sig dessa i allmänhet nog så svåruppfostrade ungdomar. Då är det väl ändå orimligt att inte dessa familjer från den myndighet som åtagit sig deras vård skall få en hygglig ersättning för vad de ger ut för mat och kläder och liknande. Utskottets majoritet och herr Sörlin vet lika väl som jag att det är väldigt dyrt i våra dagar att ta hand om en

Om statligt stöd till familjevård av missanpassad ungdom

växande pojke eller flicka och förse dem med det nödtorftiga. Jag förstår därför inte riktigt att man skall hålla så benhårt fast vid ett gammalt ekonomiskt system att vi inte i ungdomens och barnens intresse kan diskutera ett nytt.

Vi har inte sagt att så och så mycket skall staten betala. Vi har föreslagit en utredning om denna fråga för att se efter om vi inte kan komma fram till ett bättre system än vad vi nu har.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell är tämligen ordrik.

Låt mig bara konstatera att utskottet i sin skrivning icke på någon punkt har förklarat att nu utgående ersättningar i och för sig är tillräckliga, utan utskottet har förmenat att det tillkommer vederbörande primärkommuner att med stöd av landstingen klara kostnaderna för den vård som här är i fråga.

Fru Hamrin-Thorell brukar i olika sammanhang tala om den njugghet som staten alltid visar. Nu har fru Hamrin-Thorell och hennes medreservanter möjlighet att på det lokala planet ordna det så att denna fråga blir tillfredsställande löst. Sedan kan de komma tillbaka och säga att så utmärkt blev det när kommunerna och landstingen klarar av en viktig uppgift i samhällslivet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru Hamrin-Thorell begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och god-

kändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid fru Hamrin-Thorell begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 31.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 403, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och tilldelats första lagutskottet, jämte i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 406, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Meddelande ang. enkla frågor

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 409, i anledning av riksdagens år 1964 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen hänvisats till statsutskottet; och

nr 410, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av visst markbyte m. m.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 411, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnaden av universitet och högskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 412, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tomträttslån till kommuner;

nr 413, i anledning av väckt motion om utställning av riksregalierna m. m.; samt

nr 414, i anledning av väckt motion om förbättring av pensions- och socialförsäkringsskyddet för svenskar i internationell tjänst.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 415, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § kommunallagen den 18 december 1953.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Schött* (h) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Vill Statsrådet lämna kammaren en redogörelse för hur långt projekteringen av Ölandsbron avancerat?»; samt

av herr *Peterson, Eric Gustaf*, (fp) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: »Kommer SJ:s tåg att utrustas med radioförbindelser? Om så är fallet: När kan detta beräknas ske?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.47.

In fidem

Fritz af Petersens